

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Imago Primi Saecvli Societatis Iesv

Bolland, Johannes

Antverpiae, 1640

Exercitatio Oratoria.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97844](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97844)

EXERCITATIO ORATORIA.

ORATIO PRIMA.

Gratiarum actio pro tam late diffusâ Societate, & adhortatio ad Patres: ut illâ & Deo digna se præbeant instrumenta.

QVOD si veris aliquando rationibus fatendum est, beneficij magnitudine mortalium merita superari; profectò hoc, de quo agere instituimus, est huiusmodi, ut omnem mensuram modumque gratitudinis præteruectum, exornari possit potius admirando, quam deprædicari dicendo. Illud etenim est, quo singulari Dei Optimi Maximi fauore, Societatem principio sui minimam, maximam propagatione, usque eò productam cernimus, ut, nisi videremus factum, ne sperare quidem auderemus. Quod quia non cum vnus alius cuius vilitate coniunctum est, sed cum infinitâ propè hominum multitudine communicatum; tot beneficia complectitur, quot homines: non intra vnus prouinciæ breuissimos terminos circumscriptum, sed ad vltimas terrarum oras latissimè diffusum, non aliis quam totius orbis limitibus continetur. atque adeò quot homines peruagatur, quot vrbes, tot decorandum encomiis, tot vocibus celebrandum; vel ad publicam commendationem foris, vel ad priuatam lætitiâ domi, vel ad laudem in exedris, vel ad religionem in sacriis, vel ad gratitudinem vbi-que. Quare si contra quàm expectare debetis, pro amplissimo munere diuinitus collato, minus liberaliter pleneque gratias egero; rogo quæsoque, ne id imbecillitati dumtaxat meæ, sed magis diuinæ benignitatis magnitudini, nouo, inquam, atque inuisitato beneficij generi, concedendum existimetis. Nam cum duplex retribuendi referendique ratio ab altioris subsellij Patribus relicta sit, quarum altera in remunerando quod acceptum est, altera in cognoscendo commemorandoque consistat; munificentissimi dona Numinis dignitate prima, magnitudine immensa, maiestate præcipua transcendunt vicem, mutuam respuunt, compensandi superant facultatem: sui porro diffusionem cum nullis sint coërcita metis, inde, vnde potissimum difficultas oritur loquendi, ratio nascitur non tacendi. Verumenimuerò, quoniam, quemadmodum magis animo beneficia quam mole penduntur, vel peregrino vnde aduecta sunt solo, vel quâ constant materiæ nouitate, ita remuneratio voluntate magis quam re sæpius æstimatur: arbitror, si quidem tam eximiam Dei beneficentiam, quâ par est gratâ animi significatione coluerimus, fore ut dici possit, primo nos remunerationis debito perfunctos, non quidem potuisse, at certè vel maximè cupiuisse officium explere gratitudinis. Propius igitur mentes vestras animosque aduertite

Dei beneficia superant omnem gratitudinem.

Diuus Thomas 1. 2. quæst. 106.

*Societas à
parvis ini-
riis repente
largissimè
diffusa.*

*Societas
citius per
orbem dif-
fusa quam
vlla Mo-
narchia.*

ad eam, de quâ dicere cœpimus, beneficij magnitudinem; ac deinde de referendæ gratiæ æquitate dicam, an necessitate, cognoscite. Mirari nonnumquam solemus, à minimo fontis capite ingentia flumina pro- manare; è minimo semine proceras arbores enasci; ex tenuissimâ scin- tillâ vix restinguenda incendia excitari. Fons sanè exiguus ipsa sui ex- ordio Societas, ab vberè fetu scaturiens primi Parentis, profanam mi- litiam ad aram Deiparæ Virginis abdicantis, execrantis: sed mox in ri- uos ac torrentes excrefcens, quæ non cælestis sapientiæ flumina protu- lit? Exile semen Ignatij, prima sunt melioris vitæ desideria: sed virtu- tum maximarum vbertate fecundum, quos fructus genuit optatissimæ probitatis? Pertenui sanè scintillâ diuini ardoris auspiciatissimè cor- reptus est Ignatius: sed hæc scintilla quantos toto orbe Christiano at- dores animorum flammisque propagauit? Nec minùs terrarum spatij quam animi ornamentis est amplificata Societas; ita vt hac in partem cum florentissimis Regnis ac Monarchiis in contentionem venire possit. Etenim si præteritorum temporum monumenta lubet euoluere, & quâ celeritate nobilissimæ gentes Imperia sua propagauerint recordari; reperiemus profectò, quantum illæ sæculis, tantum nos propemodum lustris; quantum lustris illæ, tantum nos annis singulis perfecisse. Ni- hil de Assyriorum Imperio dico, non maximis limitibus circumscripto: taceo Persas, non vltra Æthiopiam progressos: prætermitto Macedo- nas, ab Adriatico mari, trans Gangem ad Emadios vsque montes pro- uectos. Illa, illa, inquam, Terrarum Dea gentiumque Roma, nonne propè quingentis annis cum domesticis luctata est? postque infinitas propè victorias, vel Ducum fortitudine ac felicitate partas, vel Consu- lum vigilantiam conseruatas, vel Cæsarum fortunâ auctas, diuersissi- marum nationum gentibus domitis, tandem veluti fatiscentibus senio viribus, nonne ad Occidentem Oceano, ad Septemtrionem Rheno Danubioque, ab Oriente Tigri, Atlante à Meridie circumscribitur? Latissimi, fateor equidem, limites, amplissima Imperij propagatio: sed quam ad Regnorum omnium stuporem, longè nostra Societas la- teque transcendat. Fuerunt enim terrarum Imperia, quamuis propaga- tione longissimè diffusa, tamen intra metas vicinorum Regum poten- tiâ coarctata: at Societas nullis est septa limitibus, nullis lineis cir- cumscripta: non sistitur fluuiis, non clauditur montibus, transcendit littora, peruadit maria; per loca omnia vel longitudine inaccessa, vel fretis diuisa, vel recessibus abdita, vel quaquauersum immensa, produ- citur, protenditur, explicatur. Sed (quod hominum ingenti fit com- pendio) diuersâ sanè à Regnis atque Imperiis ratione: hæc per fractis aliquando diuini humanique iuris repagulis, agrorum deuastatione, vrbium euerfione, gentium laceratione, regionibus ac prouinciis aucta sunt; illa Dei solius imperio ac nutu, cuius est orbis terrarum, orbem peruasit vniuersum: & quidem maiori gloriâ gentiumque comproba- tione. Nam per Regum quidem Principumque dominatum populi in seruitutem redacti; per Societatem Christianâ libertate donati. illi tributis grauant; hæc animam immunitatibus cumulat. illi imperiis, hæc amore; illi rigore legum, hæc mansuetudine beneficiisque certat

perpe-

perpetuis. Nec tamen idcirco minus arduum est quod gerit negotium; nisi forte difficilius statueritis, armorum vi ciuitates subiugare, quàm, quod prius faciendum fuit, voluntates flectere. Scio enim (quod ignorare non potestis) fortissimos sæpè Duces, expugnatis vrbibus, plus in ciuium animis conciliandis laboris atque industriæ posuisse, quàm in mœnium altitudine fossarumque profunditate superandis; magisque de voluntatum, quàm de prouinciarum victoriâ triumphasse. Societas in sui propagatione, renitentibus populis natione barbaris, amentia bel-luis, impetu non ratione cuncta gerentibus, magisque ferreâ animorum obstinatione, quàm armato exercitu repugnantibus, non magis diuinæ legis, quàm propriæ salutis hostes expugnavit. Quare vbique victrix, tantò gloriosius rerum potita est, quantò laboriosius est voluntates quàm vrbes expugnare, animos quàm oppida debellare, homines quàm mœnia superare. Equidem quoties tacite mecum recolo, ad vltimas terre plagas, ferocissimis hominibus nequidquam reluctantibus, Societatem dilatam esse; toties sentio cælestibus armis ab eâ dimicatum fuisse, cum eam præcipuè prouinciarum amplitudinem complexa sit, quam humanis nemo viribus vel obire potuisset. Ferunt Pontificem Maximum Gregorium Septimum, rudi pueritiâ litterarum adhuc expertem atque imperitum, cum fortè ad parentis pedes luderet ligna dolantis, ex resectis lignorum ramentis elementa formasse; quibus ordine congestis, occultâ quadam vi pueri manum dirigente, illud è Regij Vartis versibus ederetur, *Dominabitur à mari vsque ad mare; futura præsentia dignitatis.* Crediderim ego ad conspectam, oculo arcanorum omnium conscio, in primis incunabilis Societatem, æterni prouidentiam Numinis digitum intendentem, animum aduertentibus cælestis aulae beatissimis cœibus identidem ingeminasse: Illa, illa Loiolæ familia, fecundi parentis non iam quidem sed futuris ætatibus numerosa soboles, quam me monstrante conspiciatis, angustissimis nata principiis, amplissimis finibus dilatanda, propagabitur à mari vsque ad mare, ab Ortu ad Occasum, ab Austro ad Aquilonem; ultra Riphæos montes trans Gangem ad auream Chersonesum; ad incognitas Iaponum regiones barbarie suâ magis, quàm olim Colchis tauris ignem spirantibus, custoditas; in Sian, Cambojam, Cochincinam; in intima Sinæ penetralia sanguineis legibus cautiùs, quàm fabulosi Hesperidum horti peruigili dracone, munita: supra Paranani ad infames Anthropophagorum casas, humano sanguine fœdiùs, quàm olim in Ægypto Busiridis aræ, fumantes. Hac ipsâ, quam cernitis, opitulante clarissimi Herois posteritate, quò nondum peruenit, trophæa figet Ecclesia: hoc velut triumphali inuecta carpento, in nouas vera Religio gentes dominatum extendet; exterminatisque idolorum simulacris, pulsis dæmonum portentis, eiectis turpitudinum monstris, omni denique proscriptâ gentilitate, tetrâque flagitiorum omnium colluione, adducet ipsos Antipodas, Romani Pontificis maiestatem humi-li pedum osculo veneraturos. Et hæc quidem cum diuinitus tam splendide ad commendationem Societati contigisse gratulemur, cumque illam tam latè Dei beneficio toto orbe diffusam videamus; an non æquif-

Arduum est animos expugnare.

Baron. ann. Christi 1073.

Præsentia dignitatis.

simum censebimus, hanc omnem gloriam in Deum velut fontem refundere, totoque pectore gratiis referendis incumbere? Videmus res omnes etiam sensu carentes non scriptâ, sed natâ lege, fontes suos atque origines tacito quodam gratitudinis sensu venerari. Nónne fontes Oceano, à quo primùm manarunt, vndam affundunt vberiore? An non æther coactis in nubes vaporibus copiosâ solum, vnde excitati sunt, irrigatione fecundat? agri cultorum labores fructuum vberitate compensant? Quid, quòd selenitem gemmam aiunt à terrâ gigni, lunæ imaginem cum quâ crescat, pariterque decrescat, repræsentantem? à mari verò piscem produci modò plenæ, modò mediæ lunæ imitatione constanti instabilitate fluctuantem? Quid ira, nisi vt simbolo quodam gratitudinis astrum colant, à quo plurimùm gubernantur? Quin & apes aiunt, bouini capitis, vnde generantur, effigiem circumferre; quasi nefas foret eius non meminisse, cuius nisi illiberaliter obliuisci non possumus. Verùm enimverò cum nulla sit fecundior effectibus causâ, nulla rerum origo antiquior omnium auctore Deo; à quo ceu perenni fonte vniuersa bona dimanant; rectè docet Areopagita, diuino vir ingenio, res omnes creatas in Deum, veluti in primam sui scaturiginem, reuolui debere. Quod si ita est; an non æquissimum, ob incredibile hoc tam felicitatis propagationis beneficium, à Societate Deo eius auctori immortalæ memoriæ, singularem cultum, perpetuum obsequium, ac omne demum gratitudinis genus decerni? Ego verò sic statuo, Reuerendi Patres Fratresque, quoniam vna ætas gratiis pro tanto munere referendis nimis angusta est, plures etiam, si fieri possit, expetendas diuinoque obsequio consecrandas. Memoriam proditum accepimus, capularem senem, prodigiosâ pænè dixerim palingenesiâ, senio in iuuentutem commutato, restituisse: correctâque aurium surditate, oculorum detersâ caligine, capillis post canitiam deuò nigricantibus, positisque vnâ cum rugosâ cutis exuuiis, decrepitæ senectutis incommodis, repente corpus accepisse succi plenum, & quod magis mirere, nouis nuptiis nouam sobolem procreasse. Quòd si inter huius vitæ fluctus, æstuque naufragæ ætatis, quæ non tam victuris domicilium, quàm morituris continuum præbet sepulchrum, nihilque habet cur eam magnopere conseceris, fas esset eiusmodi senectutis iuuentutisque vicissitudinem expetere, existimo, eâ de causâ in primam iuuentutem redeundum fore, optandamque non Glauici alicuius fabulosam, sed veram beatarum mentium etiam in terris immortalitatem, vt pro amplissimo munere, cui vnus vitæ cursus nimis breuis est, immortales etiam gratiæ possent identidem referri. Quod cum optare possimus facilius quàm consequi; illud saltem vos oro atque obsecro, vt nihil studij ad virtutem, nihil officij ad debitam gratitudinem prætermittatis. Quin imò, ad propagandam latius cum ipsâ Societate diuinam gloriam, ite, ite ad gentes veræ Religionis ignoratione miserandas, eripite Stygij veteratoris fraudibus victimas perpetuis inferorum cruciatibus deuotas, sistite cæco impetu in interitum ruentes sempiternum, vindicate à teterimâ seruitute Dei cruore in libertatem semel assertas. Quid haretis? An regiam ignoratis viam quæ ducit ad optatissimos triumphos? Ecce patet

Solin. c. 38.
Gemma
selenites
lunæ ima-
ginem re-
fert.
Ælian. l. 15.
cap. 14.
Piscis lu-
næ similis.
Aldrouan-
dus.

De Diuinis
nominibus
cap. 1.

Senex de-
crepitus
mirâ mu-
tatione
iuuentuti
restitu-
itur.
Velaicus
Tarentinus
Torque-
mada apud
Del Rio.
Nierenber-
gius cap. 33.
de Curiosâ
Philosophiâ.

Exhorta-
tio ad Mis-
siones bar-
baras.

patet tot fortissimorum Heroum trita vestigiis: en Martyrum cruore purpurâque distinguitur: tepet, imò calet adhuc Mastriliano sanguine. Quid est quod vos terreat? fateor, nihil vulgare, eximia omnia atque singularia prouincia illa desiderat. Sed audete tantum, aderit piis conatibus propitij Numinis fauor. Vincet morum honestas barbariem, inuidiam amor: sauitiam mansuetudo, atrocitatem clementia subiugabit. At esto: nihil ab innatâ feritate deflexerint. non est nouum Christianæ fortitudinis affectatoribus ludibria pro honoribus amplecti, contumeliis delectari vt encomiis, vulneribus letari vt osculis, suppliciiis foueri vt præmiis. Sanè si agonothetæ stimulus in luctâ, si Ducis ardor in pugna, ignauiam pugilis, formidinem castigat militis; quæso, oculos animumque coniciite in summum cælestis militiæ, cuius stipendiis meritis, Imperatorem CHRISTVM. præit vt Dux, pugnat vt miles, promittit victoriam, præludit triumphis. Attendite, quæso, quantam ærumnarum seriem ad propagandam cælestis Imperij amplitudinem, æternique Patris splendorem ac gloriam sit amplexatus. agitur aduersis: cruciatur ærumnis: pallet inediâ: squallet inopiâ: per Ægyptum iactatur vt exsul: ligatur vt prædo: raptatur vt præda: mactatur vt victima. Cernite sanguineum sudoris imbrem, omnibus retrò ætatibus inusitatum: spectate rubentes cruore humeros, pictas cruore genas, agglutinatas cruore cæsiarem, sparsa cruore omnia. spectate, inquam, coronatum, sed spinis ac sentibus; purpurâ indutum, sed propriij sanguinis; inmansuerissimo tandem leti genere fatiscentem. Quid ad exemplum potentius? quid violentius ad incitamentum? Quæ portò causa CHRISTVM, quæ vis impulit ad patiendum? Non alia sanè quàm æterni Patris gloria, & flagrantissimum erga miseros mortales amoris incendium. Et inter has flammas tepere aliquis nostrum potest? & non totus siue amoris vicissitudine, siue imitatione conflagrare? Esset hæc profectò non fœcordia, sed stupor; non desidia, sed improbitas; non ignauia, sed flagitium. Quare pergite quò rapit exemplum Ducis, quò prouocat pietas maiorum. traditos ab his exercendæ virtutis atque industriæ campos non conseruate modò, sed augete. Et cum in propagandâ Societate tam propensum Dei fauorem, tamque effusam beneficentiam agnoscatis, nullo vmquam tempore obsequia vestra ad exiles calculos reuocate, sed tanti beneficij memoriam officiis colite sempiternis. Dixi.

CHRISTI
exemplum
nos exci-
tat.

ORATIO SECVNDA,

*Parænetica ad Missiones longinquas inter Barbaros obcurandas,
& nomen IESV ad vltimos mundi fines proferendum.*

Ite Angeli veloces ad gentem conuulsam & dilaceratam. Isaïæ 18.

SI Religiosos Societatis IESV, id est, generosissimæ Matris filios, quos vt Patres veneror, amplector vt Fratres, ad expeditiones arduas, quibus petantur gentes, spatio distita, cæcæ ignorantia, naturâ

I i 3

feroces

Plutarchus
in Themistoclem,
in Alexandro,
in Iulio
Cæsare.

Magna
exemplorum
vis.

feroces ac barbaræ, non tam permouere, quàm currentes incitare voluero; factis mihi, non verbis erit perorandum: quando Miltiades non oratione Themistoclem, sed trophæis; non adhortatione Achilles Alexandrum, sed famâ postumâ; non dictione Alexander Cæsarem, sed exemplo ad maxima rerum gerendarum decora, fortunamque virtute laceſſendam prouocauerunt. Habent enim heroica facta, post mortem quoque auctorum, vim vocemque suam omni oratione, quæ plerumque plus inanis soni, quàm rei continet, potentior. Ego verò, quem non facta tantum, sed & verba ipsa deficiunt; cuique præter unicam imitandi voluntatem parendique desiderium, nihil admodum promptum atque expeditum est; non tam alios (quibus abunde est animorum operumque) quàm me ipsum stimulare contendam: neque id verbis meis, sed quò maior auctoritas insit sermoni, illius oratione, qui inter Scriptores Diuinos sagacissimus, quantum ab hisce temporibus absuit ætate, tantum præsens fuit vaticinatione.

Isaie 18.

Exhortatio
ad
Missiones
inter
barbaros.

Psal. 18.

Quod igitur benè verat; *Ite*, faustis auibus, inquit; quod vobis gloriosissimum sit, *ite Angeli*: quod orbis admiretur, *ite veloces*; quod infinitis mortalibus auxilio sit, *ite ad gentem*, imò, *gentes conuulsas & dilaceratas*; eoque salutem ipsam inuehite, quò nec fama quidem salutiferi nominis penetrarit. Scio ego quidem, augustissimi nominis istius, cui & supremus orbis mediisque & infimus genua submitunt, Maieſtatem adeò esse conspicuam, vt in ipso sole velut tabernaculo suo non magis latere valeat, quàm sol ipse, si crystallino vmbraculo clauderetur. Fuere tamen, suntque etiamnum, vt hominum, sic & terrarum, lata diuortia, insulæ ac regiones, veluti frustra quædam ingentia orbis diuulsi, ita à reliquâ mortalium societate distracta, vt toto quoque celo distare videantur; adeò densis ignorantie nubibus inuoluta, vt vix radii solis istius vel senserint, vel admiserint. Eò igitur, eò nomen istud inferendum: quod ipsum si vel solem dixerim, vel ipso in sole collocauerim, parandæ nimirum ei quadrigæ sunt, vt iis, quibus illuceat regionibus, inuehatur. Neque tamen hic quidquam Poëtarum more confinæro, quando id portandum coram gentibus, Deus ipse pronuntiauit, cum in id muneris Gentium Apostolus pararetur. Et, obsecro, quò mihi currus ille gloriæ Dei tam splendide Ezechielis oculis obuersatus, vt non nisi electo & igne colluceret? tam magnificè tractus, vt equorum vice cælestes ei Genij iungerentur? tam celeriter promotus, vt vento turbinis ageretur? Quò, inquam, hæc omnia? nisi vt, quod dicere modò institui, spectaculo tam illustri daretur intelligi, Deum naturâ vbique & omnibus præsentem, non perinde tamen omnibus notum, ad extrema terrarum præconum suorum voce quasi vehiculo deportari, dum ab iis vltimæ gentes barbaræque, sanctissimi ipsius nominis legisque castissimæ cognitione imbuuntur? Et dubitare modò quis poterit, quos qualisve ipse Deus cupiat legatos tantæ rei, suæque interpretis voluntatis? quales nimirum & isto schemate ipse exhibuit, & alter ille Vates designauit, veloces, igneos, verbo, Angelos, imò Cherubinos. Quibus profectò egregiè sacra illa cithara fatidici Regis concinit, ita Deo modulantis: *Qui facis Angelos tuos, spiritus & ministros*

Act. 9.

Ezech. 1.

Curvus
Ezechielis
concionatores
denotat.

Psal. 103.

stros tuos, ignem vrentem. Quid autem est Angelos esse, nisi ad obsequia promptos ac veloces? quid est spiritus esse, nisi à terræ contagione longè esse remotissimos? quid ignem esse vrentem, nisi consumendorum vitorum desiderio astuare? Valeat modò, valeat frigidus ille, imò commentitius inanium Deorum tabellarius,

— qui fas per limen vtrumque

Solus habet, geminoque facit commercia mundo,

vel facere fingitur. veros vtriusque mundi conciliatores, nuntiosque imperiorum cælestium scala commonstrat, quæ ascendentes descendentesque proponens, è cælo petendum docet, quod ad salutem incolumitatemque animorum in terras est deuehendum. Hoc istud est Vatis nostri, *Ite Angeli*. Quorum insuper vt origo cælestis est, ita & natura purissima: quibus non magis damno sordes sunt, quàm lutum soli; quod illustrati ab eo potest, nitiori autem illius afflare quidquam sui non potest. Et hoc Regij Prophætæ est, *Qui facis Angelos tuos, spiritus*: quorum scilicet ea conditio est, vt expertes corporis etsi versari inter homines valeant, nihil tamen hominum corporumve patiantur. Serpunt quidem mala contagio; & facilius ipsum consortium, quàm labem eius vitaueris. Ceterùm vbi salus aliena opem deposcit, tutò etiam inter sordes ambulat, cui sincera mens est, cum virtuti vitium non adhærescat. Præterquàm quòd ab iis suscipi magnum aliquid vel confici nequeat,

quibus contra naturam corpus voluptati, anima oneri est. Et quibus hoc ipsum quod in homine est subtilissimum, oneri est, veloces esse ipsi qui possint: dum & Angelos, id est, victores omnium voluptatum animos, & veloces, expeditiones istæ deposcunt: qui nimirum per diuersa gentium terrarumque volitantes, pedes, quibus eundum est, mente præcurrunt; ventos, quibus nauigandum, cogitatione præuertunt:

quippe *animo cupienti nihil satis festinatur*. Hoc nempe, hoc igneum illud est, quod in ministris suis Deus, & ipse ignis requirebat. Ecquid enim igne velocius, rapacius, violentius? De populo isto rudi primùm ac pastoritio, mox domitore terrarum, ita proditum est; cum, iam totà primis quasi adolescentiæ annis Italiâ subiugatâ, cum à terrâ fretum vscue venisset, more ignis, qui obuias populatus incendio siluas, interueniente flumine abruptitur, paulisper substitisse. Sed nempe vilior ignis ille, cui ligna stipulæque pro pabulo sunt, facile aduersario elemento non cedit tantùm, sed etiam exanimatur: altior ille nobiliorque, qui animos depascitur, quem nec maria lato æquore diffusa procellisque elata, nec hiatu dehiscencia terrarum spatia, morantur; vt peruolat superuolatque omnia, ita sanctè omnia populatur. Numquid mittes fulgura (non hîc Iouem nescio quem, sed verum Tonantem fulminantemque compello) numquid mittes fulgura, & ibunt? Ibant profectò, imò volabant Genij illi alarum pleni, quos commemorare memini, *ibant in similitudinem fulguris coruscantis*. fulguris, inquam, quod nescias, an citius micet voletque, an potentiùs feriat, an potiùs simul semelque peragat vniuersa. Hæc obedientiæ sacræ vis est, quæ vbi pares imperiis homines nacta fuerit, Angelos efficit, fulguris instar veloces, igneosque. Verbo ipsa dixerit, imò nutu tantummodò: *Ite ad gentem conuulsam & dilaceratam,*

Concionatores quales esse debeant.

Claud. l. 1. de Rap.

Gen. 28.

Legati spirituales casti sint & expediti.

Sallust. in Catil.

Sallust. in Jugurth. Deut. 4. Sint etiam feruientes & veloces. Florus l. 2. cap. 2.

Iob 38.

Ezech. 7.

Isaie 18.

ratam,

Seneca
Epist. 102.

Dionys. Ha-
licarn. l. 1.

Societas
Dei glo-
riam spe-
ctat in suis
expeditio-
nibus:

Sen. de Breu.
vitæ cap. 19.

sed Deus
illam ho-
norat.

Liuius l. 22.
in Orat. Q.
Fabij Max.
Anima-
rum lucra
Societas
consecte-
tur.

Sen. Ep. 42.

ratam, cuius diripuerunt flumina terram eius; & iam voto transierint ma-
ria, dissitaque toto elemento Regna mente peruolarint. Magna & gene-
rosa res est humanus animus, nullos sibi poni nisi communes cum Deo terminos
patitur. Romanè dictum & à Philosopho Romano; sed magnificen-
tius quam verius, dum de homine augustius, angustius de hominis au-
ctore decernit. Verùm si de animo ita ille Romanus; de Româ ipsâ me-
lius ab altero pronuntiatum: Roma prima & sola, ab omni cui memoriâ,
terminos sibi potentie fecit Orientem & Occidentem. Fateor, nec prima, nec
sola Societas I E s v, sed & ipsa tamen, terminos expeditionum suarum
sibi fecit Orientem & Occidentem; adde & Meridiem & Septentrio-
nes, & quidquid in terrâ Australi etiamnum latet incognitum & in-
tentatum. Eò destinat illa milites suos, qui Diuini nominis victricia
signa per quaternas orbis plagas circumferant, non alio stipendio quàm
glorioso nominis istius incremento, spe prædæ non aliâ spoliiorumque,
quàm animarum. Iam quod ad folius Numinis honorem attinet; illa
militiæ quoque huius tessera est, MAIOR DEI GLORIA, vbique sem-
per & in omnibus præcipuè spectanda. Et quò non rapit mortalium
plerosque inanis gloriæ illecebra? scilicet vt laudum, id est, ventorum
saturi (si qua tamen à mero aëre ventoque saturitas est) quò magis in-
flantur ab aliis, eò minus habeant sui. Et quàm multos, dum cursu
præpropere feruntur ad gloriam, fortuna cum sequi non potest, desti-
tuit? Quàm multos, cum in consummationem dignitatis per mille indignita-
tes erepsissent, misera subiit cogitatio, ipsos laborasse in titulum sepulchri? Ca-
duca enim uero gloria fragilisque, etsi marmorea. Vos uero, vos Reli-
giosi commilitones, qui ab istâ vos tyrannide exemistis, vt ne more am-
bitiosorum ab ore dependeat alieno, quibusque nec laudum decora
incitamento sunt, nec fortuna casusque formidini, dum sequimini Nu-
men ipsum, vni quoque ipsius honori vos ipsos dicatis, impenditis,
consecratis. Quamquam vobis ipsis quantum detrahitis, tantum adii-
citis famæ vestræ. etsi nec hoc ipsum quidem spectandum est: nam dif-
ficultates Dei vnus causâ susceptæ, adita pericula, labores tolerati,
quid aliud sunt quàm perpetua seges materiaque gloriæ vestræ? Adeò
verum illud atque exploratum est: *Gloriam qui spreuerit, veram habebit.*
Quòd si non solus honor militem acuit, sed & opima spolia vel voto
precepta, vel aure oculove etiam delibata; quantâ auuiditate animos in-
noxie auaros in eam prædam ferri necesse est, cuius omnis æstimatio
infra pretium est? *Sapè* (dicam magni Philosophi verbis) *sapè maximum*
pretium est, pro quo nullum datur. Deus immortalis! quantum illud pre-
tium est, infra quod orbis vniuersus est! imò quo redemptus est orbis
vniuersus! Ille, ille Dei sanguis est in salutem mortalium opulentissimâ
largitione profusus: cuius profectò naturam ignorat, qui vel hinc ani-
marum præstantiam nobilitatemque non æstimat: nec æstimat is, qui
tantillum laboris, veluti pretium rei pretiosissimæ asserendæ impen-
dere detrectarit. Quare meritò remotissimi terrarum anguli, prima so-
lis incunabula, vltimumque cubile, India vtraque, per tot rerum discrimina,
mercium istarum causâ non tentanda modò, sed assiduâ etiam
nauigatione lustranda. Non ignoro equidem, parentem, si deformem
filiam

filiam nuptui collocare velit, multo eam margaritarum splendore, mundoque muliebri & amplissimâ dote solere commendare, ut, dum pulchram reddere non potest, quod procos alliciat, faciat saltem diuitem, quod maritum emat. Habent hoc pleraque nationes barbaræ proprium sibi, ut, quantum à mortalium reliquis spatio, tantum & moribus; quantum moribus, tantum ferè colore habituque corporis diffideant. De Indorum certe legatis Romæ inspectis ita Historicus: *Ipsè hominum color ab alio venire celo ferebatur.* Ut proinde rerum prouida natura parens hanc quoque filiam, Indiam dico (quin & alias eiusmodi) turpem atque incompositam, diuitiarum thesauris non absque ratione cumulasse videatur, quæ tot tamque varios, non dicam sponse, sed opum eius procos allicerent, totque etiam coriuales incitarent. Sed falluntur profectò, falluntur, qui aurum gemmasque præ corpore, quamuis deformi, multò etiam amplius, qui præ animâ ducant expetendas. Eant igitur, imò ruant per inuia, per inhospita sola terrarum, perque tempestatum prælia, & naufragiorum terrores, qui maxima itineris sui compendia arbitrantur, si aurum, id est splendidius lutum; si adamantes, id est speciosiores lapidum crustulas; si vniones, id est conchyliorum recrementa, vel (ut nobilissimè sentiam) æterno gelu constricti roris guttulas aliquot reportarint. Vos verò, quibus sublimior animus, sanctiorque cupido est, qui diuiniora lucra sectamini, non lapillos inanimes; merces æternas, non cum mundo suo perituras; vos, ipsos homines, non humana, non terrena, nedum subterranea illa ambitis, quando ad eandem plagas, iisdem viis, sed studio dispari, laboribus certè periculisque maioribus contenditis. Sensit id Oriens, sensit & Occidens, senserunt Indi (& qui non senserunt?) quàm diuites opum, tam inopes virtutum, sese peti, non sua; animas suas celo inferendas, non gemmas suas in orbem alium deferendas. Adeò à veris rerum æstimatoribus quæruntur mortales, ut æterni sint, non mortalia, quia spolia temporis sunt. Et quanto molimine quæruntur? quàm industriâ flectuntur? quanto labore poliuntur? Et ut hæc molesta ac graua sint, nulla tamen quærendorum, flectendorum, poliendorum est fatietas. *Auaritia quidem semper infinita & insaturabilis est, neque copiam neque inopiam minuitur:* verum si quid infinito maius est, vastis illis mentibus plusquam infinita lucrandorum hominum cupiditas est, quam nec minuit copia, & inopia accendit. Te hinc ego, te appello testem, imò auctorem tot heroicorum facinorum, Xauii gloriosissime: laborat annalium fides, ut tot animarum millia, quæ cælum tibi refert accepta, vnus hominis laborem esse persuadeat: & nisi te orbis Xauerium sciret, præclaris tuis facinoribus fidem derogaret. Liceat hinc mihi proferre verba illa quibus olim Scytharum legati Alexandrum compellauere: *Si dii habitum corporis tui, auiditati animi tui parem esse voluissent, orbis te non caperet. alterâ manu Orientem, alterâ Occidentem contingeres.* Certè ut Xauerio moles corporis tanta non fuerit, quæ mundum impleret; animus profectò tam ingens fuit, quem nec mundus expleret. Alterâ manu Occidentem contigit, cum in Franciâ, Italiâ, Lusitaniâ tam præclara gessit; alterâ Orientem complexus est, cum in Indiis longè

Florus lib. 4.
c. 12.

Indi à nobis non propter diuitias, sed propter animas petendi.

Sallust. in
Catal.

Xauii labores apud Indos.

Curtius l. 7.

præclariora perpetravit. Eò ille solem, quem principio commemorabam, inuexit; ibi nomen illud augustissimum coram Gentibus & Regibus portauit; eà sanctitate, vt Angelus; eà celeritate, vt fulgur; eo feruore ac zelo spiritus, vt ignis vrens non tam videretur, quàm esset. Ille (vt vel sic sua vaticinio constaret fides) *ad gentem conuulsam & dilaceratam* odiis mutuis, bellis intestinis, dæmonum furore, *pacis Angelus* properauit: *ad gentem, cuius diripuerunt flumina terram eius*; nec flumina tantum distinxere à ceteris, sed integra maria, Oceanusque vastissimus: *ad gentem expectantem*, expectantem annis mille quingentis doctrinam celestem, post natum salutis humanæ vindicem; cum earum nationum non paucis, Parauis, Malais, Iais, Acenis, Mindanais, Iaponibus primus omnium Xauerius legem Euangelicam denuntiari. An non & *ad populum terribilem* perrexit intrepidus, cum, vt Deum-hominem, ita & humanitatem docturus, ad Indos illos inhumanitate agrestes, infamesque barbarie; cum in Mauricam, non magis terræ motibus quàm incolarum furis agitatam, flammisque vomentem ac cineres; cum ad Iapones hominum pietissimorum hodieque camifices, est profectus? Profectus est denique *ad populum post quem non est alius*, cum ad hominum vltimos Iapones & Sinas, id est, ad columnas suas Herculeas, penetravit. Quamquam nec illæ metæ erant menti amplissimæ constitutæ, nisi corpus ipsum antè animus, quàm animum agendi patiendique ardor defecisset. Interim quæ robustissimum quemque non fatigassent modò, sed penitus deiecissent, ea omnia erigebant Xauerium, ac recreabant. Is quippe Xauerius erat, cui quidem deliciarum celestium satis esset; modus ærumnarum ac laborum nullus, nec alius finis, quàm *amplius, amplius*. Deus immortalis, quid est Angelum esse, si hoc non est? Angelicam naturam labor non afficit. Et quid est spiritum esse, si istud non est? à solo spiritu, eoque cælesti, vires illæ poterant suppeditari. Exclamate hîc mecum, neque tamen verbis meis: *Homo ales, insolens Angelis & hominibus spectaculum in mundo & supra mundum!* Verum quàm insolens spectaculum, tam potens ad virtutem incitamentum: quo plures insuper, *Angeli veloces* effecti, docuere scilicet, gloriam prophetiæ istius illis quoque seruatam, qui hisce temporibus expeditiones eiusmodi suscepissent. Inter quos quid attinet pluribus celebrare decus illud Belgarum Gasparem Barzæum (vt & rerum gestarum eius scriptorem, & affectatorem Trigaultium, aliosque nationis Belgicæ missos faciam) cum ad laudem eius commendationemque satis sit, magni Xauerij vel discipulum, vel focium, addo & vicarium, exstitisse? Et quanto hæc omnia lucro animarum, quanto Ecclesiæ bono, quanto diuini honoris incremento? Quod nimirum Vates ille futurorum præsciis iam tum commemorabat: *In tempore illo deferetur munus Domino exercituum à populo diuulso & dilacerato*. Ecquodnam munus illud, nisi hostia salutifera per augustissimum sacrificium iis in regionibus primum oblata? quod munus illud, nisi tot millia animarum tartaro erepta, cælo assera, Deo restituta? quod munus *ad locum nominis Domini* delatum, nisi Iaponiorum Regiæ, veluti Magorum ab Oriente, Romam missa legatio, & per iuuenes Regios, Patremque Iaponicæ Societatis Visitatorem, summo

Isaie 18.

Isaie 33.

Isaie 18.

Bulla Canonizat.

Isaie 18.

Turfell. l. 6.
c. 5.
Hist. Soc.
l. 3.Theodor.
Stud. Ca-
tech. 35.Fructus
& Missio-
num.

Isaie 18.

Legatio
Iaponum
ad Gre-
gor. XIII.

summo Sacrorum Antistiti Gregorio eâ appellatione decimo tertio, Anna 1585. cum singulari nostræ Fidei contestatione oblata obsequia? quando non semel ipse Maximus Pontifex lacrymas fudit, inusitata lætitiæ indices, quod legationem spectaret, qualis post orbem conditum, hominesque progenitos, nulla vel studio Religionis ad Romanum Antistitem, vel Romani Imperij admiratione ad quempiam Cæsarum, è Regnis adeò distitis, per tot Oceani pericula, totque ambages viarum fuerit instituta. Annos nouem tenuit peregrinatio: vt itinere ipso insolens ac permolesta, ita exitu Legatis ipsis beata, Societati gloriosa. Siquidem illi ipsi in patriam reduces (quaterni erant) sese acceptissimum cælo munus, sacrosanctâ votorum sponione, in Societate Deo consecrauerunt; eque Regiis Religiosi iam Legati effecti, imò Angeli, hoc est, ad suorum æternam incolumitatem procurandam destinati, sic in eo munere versati sunt, vt nuper ex eorum numero senex venerandus P. Iulianus Nacauxa annorum septuaginta ætatem eo in tumulo non composuerit, sed violenter abruptam perdiderit: qui, vt tormentorum acerbissimus est (scrobis supplicium nuncupant) ita ad immortale decus gloriosissimus, Athletam C H R I S T I magnanimum in felicissimam asseruit æternitatem. Hoc ille sine legationem suam reddidit illustriorem: ita canos sanguine, velut ebur Indicum ostro puniceo, magis venustos pretiososque effecit. Iam tot socia agmina Iaponum Martyrum inuictissimorum, quid aliud de illo, deque seipsis contestantur, nisi vaticinationem illam Hebræâ sententiâ redditam, multò expressius id quo de agimus designare? *Adducetur munus Deo Sabaoth populus contribulatus.* Ipsi quippe tot diuexationibus quasi tribulis exagitati, tot cruciatibus confecti, ipsi munus Deo longè gratissimum exstiterunt. Eminent hîc, eminent tres illi Heroës, BB. Paulus, Ioannes, Iacobus, immortalibus etiam inter mortales honoribus dignati. Diceres eos in crucem actos, vt magis toti orbi conspicui, celsitudine virtutis suæ, alienam longè lateque prouocarent. Neque frustra id quidem, cum non Iaponum tantum ea fortitudo sit, vt in patriâ, in conspectu ciuium ac parentum suorum mortem oppetant constantissimè, verum è Regnis remotissimis plurimi patrias sedes deserant, quò aliene salutis totos se, vitamque suam liberalitate plusquam humanâ impendant. Testes hîc mihi (vt ceteros prætermittam) testes Spinolæ atque Mastrilij, *flos et robur Italici sanguinis*: quando illa veri nominis ac generosi sanguinis nobilitas est, cum non è natalibus hauritur, sed ex ipsis venis tam gloriosâ morte profunditur. Ille, ille Genuensis Scæuola, hic Regulus Neapolitanus; ille non manu tantum, sed corpore toto viuus exustus; hic non in caucâ Punicâ, eâque permolestâ & acerbâ, inclusus, sed velut intemptiuo sepulchro, in terribilissimam scrobem capite immisso quadriduo pendulus, aliisque suppliciis grauissimis excarnificatus, ac demum gladio percussus; quid aliud agunt, quid moliuntur igne ac sanguine, quam illo flammis subiicere desideris nostris, hoc fouere subiectas; quæ tali flumine accenduntur, non sopiuntur? Non patitur vel auita maiorum gloria, vel germana fratrum nobilitas, labem aliquam aut probrum familiaris ac generis sui. Illis ignavis licet esse, quibus parentum socordia ius inertiae tribuit: nos necesse est forti esse ac infracto animo, quibus

Hebr. lectio,
Isaia 18.

Flor. l. 4. c. 2.

Imitanda
nobis ma-
iorum ex-
empla.

degenerem indolem virtus obiiciat maiorum, si conspexerit desides. Ii quibus maiorum obscuritas pro umbraculo est, tutò latent: nobis, quos conditionis nostræ splendor in orbis theatro locat, tenebræ pudori sint, non defensionis. Noui ego quidem indolem vestram, commilitones, scio pectoris robur, & magnis experimentis approbatam virtutem: nam si quantum omnibus est animorum, tantum & singulis licentiæ fieret à Ducibus; iam sua neminem castra præsidiaque retinerent, omnes in apertum campum non prodiretis, sed procurreretis; imò ad gentes vltimas non solum contenderetis, sed volaretis. Quidni tamen liceat etiam iis, quos memoria recordatioque agitat nobilitatis suæ, viros illos præclaros, illa sacræ militiæ decora, Principes illos expeditionum longissimarum atque difficillimarum proponere, vel oblectationi futuros ad speciem, vel incitamento ad æmulationem amplioiorem? Quòd si vniquam opportunum id fuit, iam profectò etiam necessarium est,

Æneid. 6.

are ciere viros, Martemque accendere cantu:

Isaie 18.

cantu, inquam, quo & celebrentur insignia maiorum facinora, & posterorum virtus inflammetur, cum illud quoque Vatis nostri, hac ætate, quin & hoc ipso anno, reipsa comprobatum conspexerimus: *Cum eleuatum fuerit signum in montibus, videbitis, & clangorem tube audietis. Et quosnam hic montes interpretabor, nisi quas illa vrbiū domina Roma*

Æneid. 6.

septem vna sibi circumdedit arces?

Ios. 6.

quod signum, nisi signum militiæ, expeditionumque nostrarum, nomen IESV augustissimum? quam tubam, nisi illam iubilei sæcularis totà modò Societate personantem? Illud, illud signum, quàm illustribus nuper radiis conuscauit, cum in æde principe Societatis vniuersæ magno IESV dicatà, inter cetera ornamenta arte pretioque visenda, sumptu planè regio, tot faces funaliaque luxere, vt quamdam cæli stelliferi speciem exhibere viderentur? Tum profectò illud *signum in montibus eleuatum fuit*, cum in septenis montibus, adeoque Vrbe totà, purpurati Patres, Præsules, Legati, Principes, ceterique, festos ignes ac triumphales struxere honori nominis istius, à quo Societas honorem omnem suum est mutuata. Crederes, hoc in spectaculo, velut in Occidente, ortum nouo splendore solem; vt ex illo Religionis culmine, amplius longiusque in ceteras orbis terrarum plagas deueheretur. Ibi tuba illa primum insonuit, quæ tamdiu expectatæ solemnitis nuntia ad plausum gratulationemque excitaret vniuersos, atque ad noua bella expeditionesque illas longè gloriosissimas, pro nomine isto suscipiendas, Socios in primis inflammaret.

Audite, commilitones, audite sonum illum & clangorem musicum pariter bellicumque; audite, & (vt facitis) ostendite, si Matrem amatis centenariam, ostendite vos filios

Æneid. 2.

*quibus integer cui**Sanguis adhuc, solidaque suo stant robore vires.*

Probate vigore non tam annorum quam animorum vestrorum, Matrem eà quoque ætate iuuenem, viridem, florentem; neque mentibus accidere senium perinde atque corporibus; ac diu vixisse, non fuisse temporis sed virtutis. Ostendite non consenuisse cum annis spiritum, nec sæculum

vnum

vnium viuidi roboris succum exhaustisse. Angeli estis. Propheta sic nuncupauit. nulla Angelicæ naturæ senectus obrepit. Angeli estis : cum grauitate negotiorum , longinquitate itinerum , laborum difficultate , agendi celeritate certandum est. Velocitas illa Angelorum est : quibus vt nomen laboris tribui valeat , labor ipse certè fatigatioque conuenire non potest. Angeli estis : militandum est , ita militia cælestis exercitus , Genij bellatores sic admonent , sic expeditionum nostrarum ratio deposcit . In quibus si de honore gloriæque diuini nominis agitur , si de salute hominum propemodum infinitorum ; quas in res tot excellentium operarum sudor exhaustus , tot Martyrum fortissimorum sanguis effusus , ipsius denique Filij Dei vita fuit impensa ; quid est quod ad laboris assiduitatem nos excitet , si sudor iste non excitet ? quid est quod ruborem ingenuum in genas eliciat , si cruoris ista purpura non eliciat ? quid est quod vilem nobis vitam faciat , si mors illa non faciat ? Sed non est profectò , non est alacritatis vestræ , desiderare , virtutis , erubescere , generositatis , pericula mortemque ipsam declinare. Quamquam quid mortem dico ? Angeli estis , qui vos vitamque vestram operi istius immortalis impenditis. Itaque quam & ipsi nuncupamus mortem , abdicatio quædam corporis est , vera mors non est : uiuit animus , uiuetque , corpore muneri tam sancto gloriosoque vel immoriente , vel immorante tantisper , dum & ipsum vitæ immortalis æternæque perfruatur.

ORATIO TERTIA.

*Dissertatio Academica, sitne facilius mundum cruce & contemp-
tione, an vi & armis subingere.*

Svum cuique dicendi genus : mihi nouum quidem & inusitatum, Sattamen neque difficile, neque inuolutum, ludisque adeò sæculi utibus aptum, visum fuit suscipi à me hoc tempore oportere : quod Academia veteri iuxta ac adolescentiori solenne fuit , certum nihil definitumque disceptare ; quidquid verosimile est tueri , modò huc modò illuc assensionem inclinare , nihil non in vtramque, imò quamcumque etiam, partem expromere ac disputare . id agam nimirum , atque hanc viam consuetudinemque è veteri Lyceo petitam sedulò insistam. Et quoniam volatica ferè, Socraticoque more parum sui in hac decertandi ratione similis esse solet dictionis forma ; vtar ego quoque caractere dissimili, vt incisa modò, aliàs numerosa, nunc contracta , mox explicata , tum diuisa etiam distractaque appareat oratio . cuius interim partes sine ordine certo consecutioneque dispositæ , sic tamen connexæ inter se copulatæque sint, vt, cum vltro ab artis præceptis ipsoque controuersia iudicio sæpe numero discedam ; occultâ tamen vi efficientiæque pugnantium inter se rationum eò pertineat , atque animis cum opinione veri illabatur , propositumque sibi finem hoc certius assequatur oratio , quò contumaciùs interdum ab eo recedere , & contrariâ viâ fortioribus in speciem argumentis niti videatur . Neque enim hîc tam animus mihi est iudicium

quæstioni meum interponere, auctoritateque quempiam velut præiudicio ad idem sentiendum inuitare, quàm quid in causâ effici quæstionemque possit, ex earum, quæ veræ vel simillimæ veri sunt, rationum oppositu ac dimicatione ostendere. Quæro igitur, vtrum altero facilius expeditiusque sit, ignominiam crucis & contemptione mundum, an vi atque armis subiugare. Quid hac causâ, si in concione quæretur, facilius; si in Regum Principumque confessu, difficilius? Quid enim, iniquient hi, absurdus fingi animo dicique potest, quàm orbem terrarum contemptu sibi subiicere? numne igitur aliqua ex hoste contempto spes victoriæ? quod non potius certæ cladis internecionisque periculum? adimere contemptio curam providentiamque solet, maximum in gerendis rebus momentum. hac sublata, quid nisi Ducum inertia, socordia militum, ignavia exercitus, excubiarum neglectus, annonæ inopia, armamentarij vastitas, rerum omnium penuria, consiliorum confusio, sententiarum perturbatio, imperiorum ignoratio, atque ad extremum interitus ac ruinæ? quis enim aut hostium arma tuto contempsit, aut vires impunè neglexit? quis nocendi artes sine dispendio suo despiciatui habuit? quis non certissimum temeritatis huius præmium tulit insidias, cladem, ignominiam sempiternam? Irritantur nimirum ludibrio animi, pudorque despectis in promptu semper est, quo ignaviam abiiciant, iras fuscitent, vires colligant, iniurias viciscantur. Tu verò hos probro laceffendos, stimulandos contemptu, despicientiam etiam impellendos in perniciem magis suam quàm exitium tuum rere? An igitur felicior cum armato hoste quàm cum inermi congressus? certior de vigilantibus quàm de dormientibus victoria? propior de sollicitis atque in occasionem gerendæ rei intentis, quàm de imprudentibus triumphus? ne crabronum quidem aut formicarum viles animas, nedum hominum feroces cupidosque vindictæ impetus, irritandos duxero. Tunc hostem licebit despiciere, cum ignavo militi, ne terga in acie vertat, subiiciendi animi sunt. Ceterum assiduam vigilantiam Ducem militesque præstare necesse est, studiosè aduersa, ne se insinuent, explorare, hostiles motus omnes quasi de speculâ obseruare, inopinatos casus consilio & ratione auertere. Quorsum, nisi ad incommodorum cautionem, Seruatoris illa vox iterata toties atque repetita, *Vigilate?* Tu quæstionem interim ponis; ludibrio mundum ac despicientiam subigi oporteat? Ego verò armis, non fastidio; virtute, non arrogantiam vincendum existimo. Cæsarem & Alexandrum vide, non illi irrisione & contemptu, sed militum robore potentiaque Romanum prior, alter Græciæ Asiæque dominatum adepti sunt: inter varios belli euentus, communemque Martem, non nisi corporum suorum obiectu periculisque victoriam, multâ cæde ac sanguine triumphos promeruerunt: tu verò fieri posse existimas, vt, quæ sine certamine singulæ ac prælio fortissimorum Ducum terrarum orbis regiones subiici minimè potuerunt; eæ vno despiciatui, quaquà iacent ac dispersæ sunt, vniuersæ, multitudine innumerabiles, viribus potentes, præfidiis firmatæ, locis munitæ, astu, consilio, sapientiam præstantes sub tuam vnus ditionem subiungantur ac redigantur? Erras, pace tuâ dixero, quisquis mundi contemptui ad obtinendam victoriam assentire:

non

*Hostes non
contem-
nendi;*

*neque irri-
tandi;*

*sed vigili
curâ obser-
uandi,*

*& vi at-
que armis
vincendi.*

non ille spretus despectusque animo, sed corporis armorumque impetu prostratus sub iugum potestatemque veniet. De cruce autem quid censes? an quo modo Constantinus tres potentissimos Imperij inuasores, hac tu ratione mundum ab eâ superari posse existimas? at non ille cruce, ut debellaret, à contemptione, sed à militum virtute ac fortitudine præsidium mutuatus est. Sub crucis signis copiosum habebat militem, probè & armatum & exercitatum; qui crucem labaro, crucem galeis, crucem scutis, & ipsis, si placet, crucem telis gestabat. Hanc quidem speciem veri primam ostentat opinio; at illa quàm inanis & fallax sit, vide: nequaquam hîc tibi, ut de ceteris hostibus, ita de mundo philosophandum velim existimes. Seruile quid & effeminatum mundus est; in pretio si habes, superbiat; si metuis, instabit; si blandire, dominabitur. vbi verò seruitutem hanc seruire cœperis, quâ non vi ac tyrannide opprimet? In feminis Dalilas & Iefabeles, in seruis Eutropios ac Ruffinos intueri; quo in viros imperio, quo in subiectos dominatu vsi sunt? iacuisent profectò despecti, contemptique in lateribus se abiecissent; aestimati supra seruum ac fortunam, aliùs sese extulere, quàm ut vinci postea nisi communi propemodum exitio possent. Quem fors aut natura seruituti destinavit, hic perpetuò tibi ut seruiat, contemni que se abs te pro arbitrato patiat, stude. Quæ stultitia maior, ne dicam insania, excogitari potest, quàm ut non modò alterius sis, cum tuus esse possis, verùm etiam eorum potestati, quorum adeptus sis imperium, vtrò te volentemque subijcias? Homini libero mundus, viro ad parendum femina seruiendumque subiecta est. Quid præ libertate iugum, seruitutem præ dominatu amplectere? Indigna nimirum illa permutatio, præposteraque conuersio est. hanc ipsam tamen (quæ generis nostri labes atque ignominia est) quàm multi amplectuntur? quàm multi iugum hoc graue atque infame subeunt? vel quia necessarium putant ac fatale, vel quia falsâ æqui honestique specie decipiuntur, vel quia miseri esse cum multis malunt, quàm beati cum paucis. Quæ enim acerbitas seruientium mundo miseræ par esse potest? an non probra eius extimescunt, iras reformidant, falluntur promissis, præmiis seducuntur? an non fracti, mollis abiectique animi leges admittunt omnes, quantumuis iniquissimas? Affulget gerendi Magistratus spes, quid indignitatis non suscipitur? quæ Aulicorum non captatur aura? maturantur ex eorum sententiâ iudicia, opinionibus animi imbuuntur neque rectis neque veris: laudantur non qui digni, sed qui maiore potestate præditi sunt; quin crebrò ij, qui magnifici sibi videntur, ut placeant, munera mittunt, tribuunt officia, supplicanti denique ignominiosè. Quæ, malum, seruitus, si hæc non est? Poscitur? dandum est, imò profundendum. Annuitur? aduolandum est, retardante nequidquam vxore, liberis, animo ipso curis in contraria distracto. Vertitur fortunæ flatus? excedendum est, viis licet omnibus ad migrandum præclusis. Intentantur minæ? aut cedendum tantisper tempestati, obtemperandumve sceleri: aut certè, si constiterit animus, moriendum est. Deus immortalis! quanta hæc seruitus! quàm dura, quàm misera, quàm flagitiosa! Certè liber non est cui mundus imperat, cui

quamuis
sub crucis
vexillo.

Mundus,
femina,
serui con-
temptui
habendi:

stultum est
mundo ser-
uire:

cuius mi-
sera serui-
tus est.

Tullius.
leges

leges imponit, præscribit, iubet, vetat quod videtur; qui nihil negare imperanti potest, nihil recusare audet. Quin igitur dedecore isto vos eripitis? nolite cui-

Deo ser-
uendum,
non mun-
do:

qui con-
temendus
exemplo
Francisci
Porrezii,

B. Aloysij
Gonzagæ,

S. Ignati
Loyolæ.

quam seruire, nisi Deo; non ambitioni, non vulgi studiis, non Optimatum fauori, non gratiæ Principum, non cupiditatibus, non voluptatibus, non gloriæ. Enimvero tunc se victum à vobis mundus ipse fatebitur, cum odij amorisque eius securi, spem metumque rerum omnium, quas extollere ille solet, iuxta habebitis ac contemnetis. Tum vos Aula suspiciet, Curia admirabitur, colent Republica, viri Principes reuerentur, Reges ipsi amabunt atque etiam obseruabunt. Porrezio nostro quis vilius de mundo sensit? quis fastidiosius Aloysio iudicauit? quis despicientius Ignatio locutus est? Ex hoc autem quanta laus præstantissimis viris? quanta apud Dynastas existimatio? quam religiosa veneratio? De Porrezio Ioannem Austriacum Belgicæ nostræ Gubernatorem ferunt affirmasse, orbem breuè vniuersum sub Philippi fratris ditionem se subiuncturum, si duo sibi eiusmodi, qualis ipse existeret, ad rem gerendam administri obtigissent. Ampla nimis supraque fidem commendatio, nisi vnus ipse totum iam antè mundum Porrezium contemptu sibi subdidisset. Aloysium verò supra famam magnitudinemque Alexandri, puerili illà quidem, sed festiuà atque ad rem accommodatà quæstiunculâ, victrix mundi despicientia extulit. Obtulerat infanti suo, nescio quæ, ludibunda mater expressam vtriusque in diuersis tabulis effigiem: mundi globum obterebat imposito pede Aloysius, subiectâ manu Alexander sustentabat. Hic puer cum multa pro ætatis ingenio percunctando curiosè tandem eò deuenisset, ex mare ut quæreret, Ræne igitur, quia mundum vicisset Aloysius, esset vniuersi? respondissetque illa, non, quia vniuerso imperaret, orbem pedibus conculcare; sed, quia pro nihilo putasset, infraque se duxisset, victorem eius existimari ac dici: ad imaginem Alexandri conuersus, Istène igitur, mater, inquit, à mundo victus est, qui leges dominatumque eius subiectâ manu ferre compellitur? Bellè herculè, supraque ætatem sapienter: siquidem antè feruus animum mundo, quam manum dominus Alexander subiecerat. Ignatij autem quænam illa vox, fastidij, nausæ, stomachi, contemptio plena, *Quàm sordet mihi terra cum cælum aspicio!* qui mundum vniuersum, cunctasque eius voluptates ac honores, quos magno pridem ambitu concupiuerat, ut putidas sordes grauemque ac molestant animo immunditiam abiecerat, quo in pretio atque æstimatione censes habuisse? quam fastidiosè contempsisse? quam generosè conculcasse? Hæc profectò præcipua laus tua tuorumque est, Ignati, contemptu mundum despicientiaque vicisse: hæc illa gloria, nomenisque tui commemoratio, quam horrent inferi, stupent mortales, Superi admirantur, colit orbis, cælum probat, Deus ipse sempiternis gaudiis remuneratur. At id non agimus, inquis, gloriosumne sit, atque honestæ vitæ rationibus consentaneum, mundum vincere: de victoriæ facilitate quærimus, & vtro modo vinci citius faciliusque possit, cruce contemptuque, an exercitu & armis, disputamus. Itane verò? etiamnum dubitas, lucemque solis quæritas in meridie? dubito enimvero, & vehementer quidem. Sit enim, ut inquit ille,

fortior

*fortior qui se quàm qui fortissima vincit**Mœnia, —*

& qui dominatur animo suo, expugnatore urbium; quæ tandem mœnia sine armis deiciet? quas vrbes sine milite occupabit? quas prouincias sine exercitibus expugnabit? Sit etiam, si diis placet, patiendo quàm agendo fortior; at quænam vis illa, quam inferet sustinendo? quas copias tolerando profligabit? quas gentes regionesque iniurias ferendo sub potestatem rediget? Denique, ne quid abnuere videar, & hoc concedam, vt magno, excelsio inuictoque animo sit; quid tum postea? an idcirco eâ virtute ac robore præditum dicemus, vt sine armis mundum valeat expugnare? numquam id efficies profectò. Ego verò efficiam, vimque orationis tuæ, quantumuis apta tibi firmaque videatur, facile conuellam ac dissipabo: ac, tametsi sine ordine ferè consecutioneque rerum initio dicturum me proposui; hîc tamen quia argumenti ratio postulat, diuisione vtar, doceboque in primis, non id esse mundum vincere, quod vulgus existimat, terrarum scilicet possessiones adire, vi vrbes occupare, solo munitiones æquare, vastare prouincias, ferrum facesque latè circumferre. Tunc ostendam, mundi nomenclatione non terrarum hunc globum sensu animoque vacuum, sed incolas eius atque habitatores (quo ferè modo ciuitatem pro ciuibus vsurpamus) describi: denique Dei crucisque cultores minore quàm Reges Principesque conatu prouincias atque vrbes subiugasse; adeoque cruce & contemptu, non vi armisque mundum esse superandum. Cedò, quid est mundus, cum de eo in potestatem redigendo disputamus? an iners terræ moles, mutæque regiones? at quo eas modo obtinebis? an vi & armis inuades? ego verò aratris perstringendas potius, & ligonibus proscindendas existimo. An igitur coloni & rustici, aut ipsi boues, terrarum sola expugnant, quæ ingenti labore subigunt? at

vos, non vobis, fertis aratra boues.

numquid enim equos & boues pari ratione terræ dominos facias? Sed pede in terram posito possessiones adeuntur. Verùm hoc, amabo, nõne vtrumque est cruce & contemptione vincere? Et quoniam hoc dicendi genus festiuum est, risumque & facetias admittit, nõne & aratra & ligones cruce ferunt, & cruce manu adhibitâ reguntur? numquid arationes stercore insperguntur? quo quid esse potest abiectius? nõne qui se submittant, ad pedes se sternunt & abijciunt? nõne quem posito pede proteris & conculcas, eundem non aliter quàm seruum contemnis? Quæ igitur aratio & ligonibus sola domas, quos agros stercoas, quos immisso pede fundos tibi vendicas, cruce & contemptione tuos facis. quis tamen extra risum & iocum toto orbe aratrum circumducit? quantillum est quod vomere proscindimus, quod manu fodimus? quantum verò culturam non patitur? Hoc verò spatium, in quo pedem figimus, quod nullus præ altero maius occupare potest, nisi quantum corpore oberior est aut quadratior, quod nemo maius implet, quàm sit ipse; hoc cui insisto, non magis mundus est, de quo vincendo disputamus, quàm hoc terræ quod improbo labore frangimus, colimus, ferimus. Quid si autem quod tibi, idem & mihi terra præstet obsequium,

L I

qui

quæ pro-
miscuè om-
nibus fert
fructus;

qui in eâ subigendâ, utque fructuosa sit, stercorandâ, non laboro? Quid si ager mihi & transitum debeat, & stillicidio obnoxius sit, & fructus pendat quantum opus vsûsve fuerit: numquid eum mihi seruire fateberis? quid si totus terræ globus eum in modum mihi subsit, numquid mundum in potestate habere concedes? Quos CHRISTVS iussit & domos relinquere, & agros possessionesque omnes, quos sine sacculo & perâ incedere, quos non congregare in horreâ, non sollicitos esse quid biberent aut manducarent, aut quo vestirentur; iis profectò cum nihil deesset, tellus omnis proferebat quantum necessitati iustæque cupiditati satis erat. vbi cumque libitum esset, figebant pedem, in quocumque pedem ponerent, tam illis quàm eorum dominis, summis potentissimisque Regibus seruebat. tantò verò facilius eum dominatum consecuti sunt, quantò expeditius est gratuitò acquirere, quàm magno licitari; quantò leuius est in aliorum labores introire, quàm gemere frangi que sub onere; quantò iucundius est curarum solitudinisque expertes omnia possidere, quàm angere de proventibus, animoque discrucari, neque his quæ paraueris, frui. Rectè Lyricus,

Moratus.

— Nil cupientium, inquit, & hoc nomine beatorum,
Nudus castra peto, & transfuga diuitum
Partes linquere gestio.

An de potestate credis amittere quæ habebat in bonis? audi quid por-
rò inferat:

Contempra dominus splendidior rei,
Quàm si, quidquid arat non piger Appulus,
imò quidquid per vniuersum orbem terra profert,
Occultare meis dicerer horreis,
Magnas inter opes inops.

Eleganter profectò & diuinè. contemnent mundum felicius longè & splendidius ei dominantur, rerumque potiuntur, quàm qui se terrarum dominos dicunt, reipsâ verò & pauperes sunt & seruiunt: neque magis eum possident, quàm stultus ille qui, quæ naues portum subi-
rent, suas esse credebat, se regem, se felicem, se mortalium beatissimum prædicabat; sibi bella geri, sibi terras arari, sibi mare aurum ac merces submittere; hoc illis felicior, quòd curis non exederetur. Quare neque sola terrarum mundus sunt, neque, si sint, non facilius cruce & contemptu, quàm potestate & armis occupantur. At vrbes fortassis & prouinciæ Regnaque amplissima & Imperia dicenda sunt mundus iste, armorum vi quàm cruce despectuque expugnabilior. Profectò nec illa potiori ratione hoc nomine veniunt: quid enim sunt vrbes & regiones? an quæ mœnibus cinguntur Diuorum hominumque ædes? an terræ portiones quæ fluminibus limitibusque suis circumscribuntur? Quid eorum non Iro & Codro æquè seruit quàm Crasso Cræsove? patent templa & plateæ omnibus, pauperi etiam amplius. Reges & tyranni cum magnis stipentur cateruis, angustiores sibi vias faciunt; & cum ad eos, quasi ad feras spectandas, denso agmine concurritur, vel inuiti sæpè sistuntur. Quis verò eorum tot vniquam regiones obiuit, quot Xauerius? cui ad tot Regna & palatia tam liber fuit aditus? Enimverò quo-

non vrbes,
prouincia,
Regna,

quæ patent
& parent
omnibus:

quoniam omne robur in magnis copiis & exercitiis ponebas, dic, quæso te, vtrum fortiorem iudices è duobus, qui armatus hostem valeat superare, an qui sine armis. hunc certè dices, qui vincere inermis etiam armatum possit. Vtrum robustiorem, qui solus ipse per se absque militum sociorumque præsidio, an qui non sine plurimorum ope atque auxilio inimicos frangat? vtiq; qui vnicus ipse ac per se. Plus igitur roboris fuisse in Dauide fatendum est, quàm in Goliatho quem prostravit: plus in vnico illo & inermi, quàm in armato Philisthinorum exercitu, quem fuso gigante superauit: plus in illo adolescente adhuc & inexercitato, quàm in Saule Rege, qui tot armatorum millibus adiutus cum hoste pedem conferre reformidauit. Recentiorum exemplorum vberior est copia. In Occidentis Indiis decies centena millia precibus vnus fusa fugataque fuerunt. In Oriente Xauerius, quem sæcularibus his ludis nefas sit præterire, propterea quòd centesimo abhinc anno incognito propè adhuc mari in Orbem nouum penetrauit vniuersum; Bagadarum exercitum in acie stantem, & Comorinensium in Trauancoride Christianorum cervicibus strictis gladiis iamiam imminentem vnus ipse, quam manu gestabat, cruce non solum stitit, verum etiam voce fregit, pedemque retrò ferre atque inglorios abscedere coëgit. An non maior hïc inermis Xauerij, quàm armati in pugnam exercitus fortitudo? nõne faciliùs cruce vocisq; tantummodò sono innumerabiles copias repulit, quàm si incautos hostes bellico instructus apparatu oppressisset? Sed magis illud fortasse commemorabile eiusdem bellum, quod in Moluccis cum paucis omnino militibus contra Tolum Regem potentissimum suscepit, preceq; non armis confecit. quadringentos præter propter ad signa iusserat indigenas adesse Dux sanctus, Lusitanos non ampliùs viginti: cum his desertorem fidei Regem statuit adoriri. Tenebat is urbem, non loci tantum situ, sed præsidij robore numeroq; ciuium inaccessam: præter ingentem Ethnicorum multitudinem, qui veritatis lucem numquam aspexerant, viginti millia censebat Christianorum, quos dolo circumuentos in societatem perduellionis attraxerat: viam cippi muricesq; quæ adiri arx poterat, impediuerant. Quid facturum aduersus vim istam potentiamq; cum paucis rere Xauerium? quibus molibus arcem conscensurum? quibus machinis mœnia defecturum? quibus armis hostem aggressurum? quæ suos arte contra tela impetumq; hostium defensurum? Re minimâ victoriam parit: prece consuetâ vtitur; saxa, pumices, cinerem copiosum ex monte vicino aduocat. mox cælum obscurari, lapides volitare, inopinatus imber incumbere, tecta ab imo sepeliri, vrbis aditus cum arcis fastigio coæquari: consternari animo Rex, diffugere milites, ciues ad orantem accurrere, veniam delicti supplices postulare, polliceri emendationem, fidem instaurare, iureiurando confirmare. Quid hoc tandem, Superi, est, nisi sine pugna militum, otioso sociorum spectaculo, solâ prece, potentissimorum hostium victorem euadere? Neque terrâ fortior Xauerius quàm mari fuit. Contra Acenorum plura millia cum paucis Lusitanis nauali prælio decertauit, adeò prospere ac feliciter, vt, non toridem desideratis è suis quot hostium occubuerunt millia,

Et à Xauerio cruce melius,

inimica classis, nostrâ decuplo maior, aut demersa fuerit, aut in potestatem venerit. Aberat tum quidem à conflictu Xauerius, corpore alibi in terrâ constituto; factum nihilominus diuinâ vi, vt præsentis specie, & cohortatione ad rem fortiter gerendam excitarentur; geminoque prodigio terrâ simul ac mari conspicuus, eodem momento & hostes foris vinceret, & domi victoriam pro concione denuntiaret. Nunc certè vides, affectatores crucis mundi que contemptores quantulo terras maria que vincant. Sit ita sanè, inquis, vt disputas: hauserint à cruce suâ contemptu que nonnulli præsidium, quo aut vrbes caperent, aut classes dissiparent, aut exercitus prosternerent, aut Gentium prouincias voluntati suæ potestati que CHRISTI adiungerent: at neque singuli neque vniuersi hæctenus de mundo triumpharunt. An tu igitur existimas, vile lutum, quam que fastidiebant terram, in triumphum ducturos? altiùs profectò animos erexerant, quibus extra Deum cælo terrâ que nihil esset optabile. An verò tua illa gloriæ mancipia mundum arbitraris idcirco in potestate suâ habuisse, quia de Regnis prouincisque subactis magnâ pompâ fastu que triumpharunt? nõne solum veterere compulsus, neque Româ solum aut Italiâ, sed orbe propemodum exclusus vniuerso, vix tumultum inuenit quo conderetur, qui Magnus audire quam esse maluit? quis tamen illo maiore plausu Capitolium inuectus est? Numquid ne in Vrbe quidem, neque in ipso Senatu tutus fuit, *ad sua qui domitos*, vt quidem sibi persuadebat, *deduxit flagra Quirites*? quot ille tamen, quam insignes triumphos egerat? Rectius, arbitror, viri sancti; quorum animus supra mundum, dum gloriosa istæ fortunæ ludibria subter se habendo in ridiculis ponit, omnium plausus atque honores orbe toto promeretur. Sed vt pressius tecum agam, quid orbis hic terrarum tandem est sine hominibus? quid mundus, si eum ab habitatoribus suis re ac cogitatione secernis? res nimirum inanima, neque vim inferre valens, neque repellere, nec vinci apta nec vincere. Siquidem ad homines hoc pertinet, quos, vt mundo dominere, superari à te necesse est: hi autem naturâ liberi cum sint, suo que nutu atque arbitrio gubernentur, fraudibus circumueniri fortassis atque illecebris duci; vi certè atque armis, quò nolunt, compelli nequaquam possunt animi, votis sententiisque numquam non sui. Habet enim mens nostra diuinum quondam principatum, vt olim Theophrastus; siue diuinitatem quamdam suam, si Aristoteli credendum est; cui præcipuum ac peculiare sit, omnibus imperare, nemini parère, nedum seruire.

quàm armis à belli Ducibus, triumphata sunt.

Iuuenalis.

Mundum vincere, est homines subicere;

qui cruci quam Regibus malunt subesse,

vt vincant exemplo CHRISTI:

Maneat igitur, quod inficiari Christianorum quidem nemo potest, stultitiæ crucis ignominia que cunctos subiici non faciliùs solum (quod in quaestione erat) verum etiam libentiùs, quam Regum potentia atque Imperio. Et summo quidem iure ac ratione, siquidem amore omnes vincimur, prono que affectu expugnamur, quantumuis barbari aliàs atque inhumani. Crux autem quid nisi charitatis erga nos diuinæ perpetuum monumentum est? cuius studio complures ita flagrant, carere vt vitâ malint, quam à regia eius seruitute eximi. Nemo tot votis libertatem expetit, quot illi crucis subiectionem. Sapienter profectò, atque exemplo CHRISTI Seruatoris etiam diuinè. Venerat ille mundum debellaturus. Non de-

erant

erant opes, non quilibet agendi libera voluntas ac potestas, non sapientia, non gloria, non maiestas, non millenæ beatarum in cælo mentium legiones, quibus ad officium reluctantes compelleret Reges, Principes, Optimates, Philosophos, milites, genus omne hominum æquè varium studiis, ingenio multiplex, indole diuersum, vt ætate, sexu, ortu, conditione dispar. Quid agat vt sub vno pacis consensionisque cunctos imperio complectatur ac regat? an diuitias ostendet, auroque ac gemmis fulgeat? inanis est hic splendor, & fucò tantùm ad breue tempus faciendò idoneus. cæli militiam deducat in terras? nemo viribus illius resistat. Philosophorum sapientiam, Rhetorum lenociniis delibutam, sectetur? quid non persuadebit? Regem induat? maiestas ipsa venerationem adferet, fidemque extorquebit. Erramus miseri mortales, qui humano sensu Dei consilia metimur, prouidentiamque ponderamus. Numquam terror in partem diuinæ charitatis admittitur, ne metu extorta potius quàm suscepta sponte submissio videatur. Amari nempe propensis animis maluit Deus, quàm ab inuitis timeri. quod quidem tametsi permolestâ sibi, suavi tamen nobis congruentique ratione vt obtineret, cruce mundi que contemptione vsus est: sapientiam infinitam cum infantia, maiestatem regiam cum seruitute, abundantiam cum rerum omnium inopia, cælum cum terris, vitam gloriamque immortalem cum morte atque ignominiâ crucis commutauit. hæc illi arma fuere, quibus & mundum vicit, & nos voluntati suæ subiectos ad eiusdem victoriae communionem his verbis excitauit: *Confidite, ego vici mundum.* Ioan. 16. Regnum purpuramque fugâ semel iterumque delulit: gladios, ne pro se distringerentur, prohibuit: pro duodecim Angelorum legionibus totidem elegit Apostolos, opum, honorum, mundi denique contemptores: coram nefario iudice agni instar obmutuit: inter irrisiones & maledicta comminatus nemini est: hostibus in mortem se obtulit, non acerbam minùs quàm ignominiosam: tum deum, *Ite*, inquit, neque arma vos aut commeatus sollicitos habeant: siquidem inertes omniumque inopes, exemplo meo mundum superabitis despicientiâ, cruce, morte. Exin, abolito maledictionis probro, dignitas sua æstimatioque cruci stetit, cultu non modò plebis minorumque gentium, sed Regum Principumque omnium, quæ patet Christianus orbis, sempiterno. Exin non aræ tantùm ac templa, non religiosi solum Deoque consecrati parietes, non abiectionum modò hominum frontes ac vestes; sed Imperatorum aulæ, sceptrâ, diademata, paludamenta, signa, vultus, crucibus insignita sunt. Exin nouo bellandi more ac modo cepta exerceri militia est, quæ ludibrio & irrisione, crucis ignominiâ, & contemptu gloriae, atque opum despicientiâ, liberâ seruitute ac subiectione, de mundo, carne, dæmone, vitis omnibus, prauisque animi affectionibus ac perturbationibus triumpharet. Hanc cum longâ plurimum sæculorum conuersione collapsam nonnihil ac labefactatam, ad pristinum disciplinæ virtutisque splendorem reuocare Dux noster IESVS statuisset; nouam cohortem conscribendam sibi, atque in aciem contra Fidei ac Religionis hostes educendam censuit; Societatem, inquam, nominis sui vocabulo insignitam: exiguam illam quidem, Apostolicamque multis vndequeque partibus in-

cuius Dux
Ignatius
confertur
cum Ca-
sare;

feriorem; attamen sui ipsius mundi que despectu ac crucis amore, tanquam armis non infeliciter instructam, quò facilius Dei hostes, ipsumque in primis mundum, sub legitimum infinitæ potestatis suæ dominatum subiungeret. Conferamus nunc, si placet, cum Primipilo illius Ignatio, Signiferoque Gentium Xaverio, summos mundi Imperatores Cæsarem & Alexandrum, utrorumque exercitus, res gestas, tempora, victorias comparemus; tum verò liquidò constabit, quantò proclivius sit, contemptu & cruce, quam vi armatâ victoriam reportare. Cæsar ut Consulatum adipisceretur, Crassi adiutus opibus, provinciâ direptâ atque expilatâ, incredibili ambitu maximisque largitionibus tribus corripit, suffragia emit, favorem extorsit;

Summus nempe locus nullâ non arte petitus.

Quod cum dico, & fortissimos habuisse milites, & exercitus numero infinitos duxisse (neque enim absque his præfidiis quidquam effici poterat) & clarissimo potitum imperio, summis denique opibus atque potentiâ usum ad conficienda, quæ gereret bella, fuisse contendo. Potuisset ille quidem propter res præclare fortiterque in Præturâ gestas triumphum à Senatu postulare, nisi victoriis in eâ suis triumphisque prælusisse tantum, non superbiuisse videri maluisset. Ignatium, cum se & opibus & nobilitatis insignibus exuisset, omni que cauisset industriâ, ne principis inter suos familiæ auito decore atque ornamentis nomen sibi fauoremque apud homines conciliaret; postquam eiusmodi res in Hispaniis, Galliis, Syriâ, Italiâ sanctè religioseque gessisset, quibus mundum devicisse poterat censeret; quasi in umbrâ tantum dicas præmeditatum gerenda deinceps fuisse, specimenque dedisse, quemadmodum in solem esset aciemque olim proditurus. Summissionis itaque fundamentum posuit, quo deinde Societatis à se conditæ, quod inuitus admisit, imperium niteretur. Cæsar cum multa contra fas & æquum, quò dignitatem & auctoritatem suam confirmaret, Consul peccasset, defunctus munere iudicia Senatus extimescebat: igitur impetrauit, ut vocari in ius absens non posset, abesset autem, donec aut alterum Consulatum obtineret, aut Imperium invaderet. Ignatius, ut officio se abdicare liceret, egit fortissimè, neque tamen obtinuit: iniuriis, carceribus multoties vexatus, causam cognosci suam ultro expetiit; accusatores prouocauit, Iudices, ut de re cognoscerent, imis precibus extorsit; rogauitque, ut, siquid perpetratum ab se turpiter conuinci iudicio posset, latâ sententiâ condemnaretur. Vixit Cæsar post susceptam Remp. Ignatius item post conditam Societatem, annos uterque sexdecim. Hic vitam ex eo Romæ perpetuò summâ animi tranquillitate, ille in Galliâ ferè exterisque terris inter bellicos tumultus exegit. Habemus ecce quos conferamus inter se Duces; habemus tempora, vitæque conditionem vniuersant. Hoc iam quero, an, si Cæsar tantis opibus, viribus; præliis, tanto ciuium sociorumque profuso sanguine, minus terrarum ac populorum Romano subiecit Imperio, quam Ignatius cum exiguâ suorum manu CHRISTO asseruit; an, inquam, non euidenter ostendero, sub crucis vexillo, mundi sui que despectione (quæ eius bellandi erant artes) mundum facilius promptiusque quam vi & armis superari posse? Cum igitur,

& prefer-
tur:

tur, nuntio profanæ militiæ ceterisque rebus humanis misso, iusto numero socios conscripisset; atque Ordo interim à Sede Apostolicâ confirmatus, militari vocabulo vt Societas I E S V appellaretur, à Summo Pontifice impetrasset; bellare fortiter constanterque cœpit bella Domini. Principio decem omnino, nec plures, post sexaginta fuere CHRISTI milites, numero pauci, tantisque impares successibus; nisi quisque eorum vt minimus erat, ita fuisset in mille, & paruulus in gentem fortissimam; quantoque singuli abiiciebant se magis infra nominis famaque dignitatem, tanto desplicatu contemptuque facilius vniuersi vinci à se mundum posse, quàm à bellicarum copiarum fortissimis ductoribus existimassent. Cæsar autem qui prouincias exhauserat, ætarium populi Romani expilarat, auxilia sociorum maxima contraxerat, quàm difficile bellum gessit in Germaniâ, quàm periculosum in Galliâ? quàm dubiâ plerumque victoriâ? Fuso verò tot ciuium hostiumque cruore, Imperij fines non tam promouit, quàm populum & prouincias ancipiti distractas consilio sibi adiunxit. Ac ne tunc quidem, quò omnia sua studia direxerat, Domini aut Regis nomen admittere ausus est, ne liberum populi Romani Imperium suæ seruituti subiicere voluisse posset videri. adeò populo, quem metuebat, etiamnum seruus famulabatur. Quantò facilius Ignatius, quantò expeditius Socij eius, orbis terræ maximam vastissimamque partem subiugarunt, solâ mundi gloriæque ac voluptatum eius despicientiâ muniti. Nunc cum Xauerio Alexandrum expendamus, quo nemo vnquam Imperatorum fuit felicitior, nemo tantillo tempore latius Imperium propagauit, nemo Regna opulentiora in potestatem redegit, maiores nemo hostium copias fudit fugauitque, plura denique bella nemo pari celeritate confecit. Ille & iuuenis & ferox & laudis cupidus, paterni Imperij & potentiæ heres, Græciam primum nutantem in fide confirmauit; deinde in Asiam cum exercitu traiecit, interiorem totam annis non plus vndecim ad Indum vsque flumen aut vi aut deditione occupauit; tum à suis ad reditum compulsus, frustra ad Austrum tentatâ profectioe, Babylone suos, & se quoque intemperantiâ occidit. Inter hæc quoties de vitâ dimicauit periculo & gloriæ & fortunarum omnium, cum non semel grauius de vulnere saucius dubios reliquit suos an viueret. Et qualem, quæso, in Asiaticos illo dominatum habuit, qui nec suis quidem, nec ipse sibi potuit imperare? qualis eorum subiectio, qui iugum, quoties visum esset, excussuri erant, eumque, qui imposuerat, de vitâ aut ex insidiis, aut vi deturbaturi? Xauerius contra, nullâ nixus humanâ potentiâ, quàmuis domo nobilis, & dignitate Legatus Apostolicus, inter nauticos tamen homines & mancipia versans assiduo, CHRISTO in ægris afflictisque seruiens, erudiens pueros, agros, ab omni præterquam crucis præsidio vacuus, nudis pedibus circumcursans, quantò plus ex vniuersâ Asiâ annis item vndecim, postquam in Italiâ ac Lusitaniâ nutantes in virtute ac Religione Europæos confirmasset, CHRISTO & Ecclesiæ subiecit? per quater mille leucas à Bonæ spei promontorio ad vsque Iapones, quæ quantaque Regna, quot populos ac prouincias cruci subiugauit? Non ille muros diruit, vrbes euertit, regiones diripuit, ingentia terræ spatia, vt mos est Regibus,

Xauerius
item cum
Alexan-
dro.

bus, vastavit: non vicentisq̄ue præliis populos debellavit, verum animos eorum voluntateq̄ue ita vicit, CHRISTIq̄ue seruituti adiunxit, vt dirissimos cruciatu ipsamq̄ue oppetere mortem mallent, quam vel minimum ab illius imperantis obedientiâ recedere, illiq̄ue non vivere, aut sub illius cruce non censeari. Vndecies centena hominum milia suâ ipse dexterâ salutaribus vndis abluisse fertur: capitales autem reos à morte innumeros liberavit, omnesq̄ue Regni caelestis heredes esse iussit. Reges multos, regiq̄ue sanguinis propinquos complures, regis crucis seruituti non ignobili sacramento adstrinxit: vbiq̄ue victoriæ suæ signa, vbiq̄ue trophæa reliquit, donec in Sinatum portu tor emensus terrarum spatia, spoliis Orientis onustus, ad triumphum in caelos euocatus est, post mortem etiam mortalibus salutem allaturus. Iam verò quantum interest huius inter & Alexandri victoriæ? hic plerosq̄ue perdidit eorum siue qui vincebant, siue qui vincebantur: iste seruauit omnes, & hos quidem æternum perituros, nisi victi feliciter fuissent, siquidem incruenta vbiq̄ue prælia gessit, nisi sicubi generoso Martyrum sanguine tellus vsq̄ue pinguefacta nouam victoriæ sementem admittit, vnde corroboratâ deinceps fide in posterum vberiores laureæ succrescerent: adeo nec victi quidem victoribus infeliciores existerent. Quam verò miseri Macedones tam diuturno ac periculoso bello dicam, an exilio: è quo pauci omnino fracti mutilatiq̄ue in patriam reuertere: quam afflicti prostratiq̄ue per Macedonas Asiatici, suis & facultatibus, & propinquis, & libertate, & patriâ, vitâque etiam ipsâ spoliati: vinci à Xaeris crucisq̄ue seruituti subiici, adeo optabant barbari, vt hanc seruitutem instar triumphis esse ducerent. ab Alexandro siqui seruarentur, vitam omni morte acerbiorē existimabant, ludibrium tyranno in triumpho spectaculisq̄ue futuri. Itaque victorem oderant hi, à quo opprimebantur: isti colebant vt parentem, vtpote cui innumera beneficia salutemq̄ue ipsam acceptam referebant. Et hactenus quidem in vtramque partem de propositâ initio quæstione disputavi: cuius iudicium ac sententia vt libera omnibus atque integra essent, sic in vtramque partem rem totam moderatus sum, vt tamen ipsa per se satis ostendat, quoniam omnis hæc inclinet oratio, minusq̄ue à vero abesse videatur, quisquis crucis ignominiam contemptioneq̄ue mundum facilius à mansuetis CHRISTI militibus, quam armorum vi ac multitudine præliorum à truculentis belli Ducibus subiici posse existimauerit.

ORATIO QVARTA,

Paranetica ad Patres ac Fratres ad militiam CHRISTI vocatos, respondens Meditationi S. Ignatii, qua inscribitur De duobus vexillis.

Narrant Ecclesiasticæ historiæ Scriptores, Reuerendi Patres, Fratresq̄ue charissimi, Imperatori Constantino, Græcæ superstitionis tenebris adhuc circumfuso, dum aduersus tyrannum Maxentium moueret, paululum à meridie declinante sole (quasi iam tum orienti splendi-

splendidius Fidei locum daret)emicuisse è cælo salutare Crucis signum, totique conspicuum apparuisse exercitui, insolito lumine resplendens, & auspiciatissimâ istâ epigraphe insignitum: IN HOC VINCE. cumque animi penderet Cæsar, quid signum portenderet; proximè sequenti nocte spectandum se præbuisse ipsum humani generis Seruatorem CHRISTVM, qui denuò præmonstratum exhibens signum, iterum iterumque commonebat, vt, petito inde exemplo, nouum erigens vexillum, exercitui suo proponeret; certum deinceps diuinæ opis victoriæque futurum pignus, Romanis aquilis draconibusque præsentius, ipsoque Ancili atque Palladio, pro imperij olim custodiâ habitis, longè religiosius atque sacratius. Itaque Imperator, diuino dicto audiens, extemplo Christianæ Religionis Mystas accersere: ex iis de CHRISTO eiusque signo sciscitari permulta: eosdem in consiliis iudiciisque assessores sibi adiungere: vnum verumque, quod sibi apparuerat, Numen omni cultu ac veneratione prosequendum ducere: denique, vt iussus fuerat, salutare signum ex auro gemmisque confectum toti exercitui, tamquam exploratum salutis symbolum, posthac præferere. Maxentius contra, vt erat cacodæmoni auctoratus miles, vana indies auguriâ captare, Sibyllina oracula euoluere, præstigiis tempus contere, & quæ de cælo ad futura desperabat auxilia, ab inferis conquirere: donec tandem in aciem explicatus est vtrimque exercitus. Stabat hinc Romam Italiamque seruitute oppressam tenens Maxentius, ac sub signis suis centum & octoginta peditum millia & octodecim equitum censebat: illinc verò cum exiguâ militum manu, sed Deo propitio fretus, & obseruatis de cælo confidens signis, appropinquabat Constantinus. Quid deinde consilij cepisse arbitramini? an castra metatum, an loricâ valloque munitum, inimicorum saltim irruptionem præsolatum fuisse existimatis? Imò verò etiam hostem vltro laceffuit, impressionem fecit; eâ felicitate, vt, profligato cæsoque ad internecionem exercitui, Maxentium, Tiberis alueo miserè demersum, Romano exegerit Imperio. Scilicet tanti est sub Dei signis militare, sibi que persuasissimum habere, non sine singulari ipsius numine prælia committi. Quod dum commemoro; cui, obsecro, nostrum non emicat atque exultat animus, dum prima militiæ nostræ rudimenta atque tirocinia memoriâ recolit? Quis enim vestrum ignorat, quo omine quibusque prodigiis vanitatis castra deseruerit, & in hanc militiam adscriptus sit Primipilus noster Ignarius? quibus ostentis commonitus, istam Ecclesiæ auxiliarem conscripserit legionem? Vt è multis pauca adferam; quàm isthæc, amabo, felicia fuere portentata, quando adhuc tironem agens Minorescæ, octo ipsos dies abductus à sensibus, totusque Deo vacans, à Summo Imperatore IESV noua militandi hausit documenta? quando militum delectus habendi, eosque sacramento adstringendi, ac denique Societatem hanc, quâ diuino munere fruimur, certis legibus præceptisque conformandi potestatem ac sapientiam diuinitus accepit? Tum certè (vt ex ore Parentis nostri commemorare solitus erat R. P. Euerardus Mercurianus) duorum Vexillorum diuinitus oblata ei fuit species, meditationis typo in aureo Exercitiorum libello deinde expressa:

M m sub

*Labarum
Crucis
Constanti-
no in aëre
ostensum.*

*Maxentij
in Con-
stantinum
apparatus
bellicus, &
prælium.*

*Ignarius
quomodo
sacram mi-
litiam sic
auspicatus.*

*Lud. de Pal-
mâ in Praxi
med. de duo-
bus Vexillis.*

*Occasio
meditatio-
nis de Duo-
bus vexil-
lis CHRIS-
TI & Lu-
ciferi.*

*CHRIS-
TUS suos
ad sacram
militiam
hortatur.*

sub quorum altero in patentium camporum æquore prope Ierosoly-
mam, altero prope Babylonem erecto; hinc humanæ stirpis capitalissi-
mus hostis Lucifer in igneo fumosoque solio, fastu turgidus, formâ hor-
ribilis, vultu truculentus; inde clementissimus humanæ salutis assertor
CHRISTVS, humili quidem demissoque insistenti loco, sed augu-
stissimâ pulcherrimâque formâ, incredibilem in modum amabilis
conspiciebatur. vtriusque autem copias pro se quisque suas cogebat: coa-
ctas, in omnem terrarum orbem quaquaversus immittebat: inmissas,
in hominum perniciem alter, alter in salutem, compositâ vterque ora-
tione, accendebat. Et CHRISTO quidem hæc orationis videri pote-
rat fuisse summa: firmum fixumque sibi esse, hominum animas, opti-
mo iure suas, imagine suâ, vtpote Conditoris, insignitas; sanguine suo,
vtpote humanæ salutis assertoris, purpuratas, à deterrimo inimico in-
iuriosè direptas, avaritiâ illaqueatas, ambitione ireritas, libidini man-
cipatas, postliminiò sibi vindicare. Ideò se iam olim à principio, in
omnes mundi plagas beatas è cælo mentes ad mortalium tutelam de-
stinasse: ideò Patriarchas Vatesque diuinos tamquam antesignanos sub-
misisse: ideò sese ipsum humanâ formâ indutum in arenam descendisse:
ideò Apostolos duodecim, veluti totidem Duces ac Legatos, aliosque
velut Tribunos ac Centuriones exercitui suo præfecisse. *Quare vos,*
inquit, quibus Regni mei defensionem, sed & propagationem con-
credidi, quos laborum periculorumque, sed & gloriæ socios adoptavi,
videte, nequid generositate vestrâ indignum admittatis: videte etiam
atque etiam, quantâ meâ iniuriâ vestrâque ignominia ad nequissimi
aduersarii mei castra Lutherus iuxtâ atque Calvinus, coniurati ambo
perduelles, conquistoresque omnino vaferrimi, nouam in dies accef-
sionem faciant. *Quin ergo* expergiscimini, vos præsertim, sociali ob-
stricti foedere, & in salutem animarum pro virili incumbitis? quin
omni studio proximos ad opum caducarum despicientiam exhortami-
ni? cur non omni diligentia ad inanium dignitatum vanissimi que
honoris aspernationem affectatores meos excitatis? denique cur non ad
Christianam perfectionem moresque Deo dignos commilitonum ani-
mos inflammatis? Coniicite oculos in eum, qui huius militiæ signum
extulit. Quòd si præmia militiæ spectatis, nulla unquam fuerunt am-
pliora stipendia, nulla magis opima spolia, nusquam augustiora victo-
riæ insignia. *Quid ad hæc animi fuisse existimatis* Tribuno nostro
Ignatio, qui recens huic militiæ nomen dederat, & ipsâ quidem fortu-
natâ nocte (vt ne quid ominis auspicii que deesset) quâ olim in vtero
beatissimæ Virginis, supremus agminis istius Ductor IESVS, huma-
nâ se naturâ velut armis accinerat? quibus arbitramini ignibus gene-
rosam arsisse pectus, quod nuper ipsa cæli Regina, melior Pallade bel-
latrix, castitatis baltheo videri poterat præcinxisse, cum nouæ militiæ
candidatus Virginis ante aram legitimum diceret sacramentum? Cer-
tè, simul atque qui octiduam à sensibus abfuerat animus, ad se rediit;
nihil habuit prius, quàm, Ah IESV! ah IESV! anhelante pectore
succlamare. Planè quasi iam tunc antecedentia isthæc Ducis sui signa
assequi studiosè adniteretur. Quippe iam inde nuntio rebus humanis
misso,

missio, patientiâ paupertatis ornatus, dicam, an armatus? pannosum vilis mendiculi sacco, tanquam sagum militare; rerum omnium indigentiam, quasi commeatum sumperat. honorum verò cupiditatem ita sui despectione veròque humilitatis studio, quasi inexpugnabili vallo, è corde suo excluderat, vt nec aperto Marte, nec per cuniculos, irrupturam vnquam esse confideret. Etenim iam tum in ore & animo præclara fuit illi tessera, AD MAIOREM DEI GLORIAM: quâ omnia in Deum bonorum omnium fontem refundebat, nullâ ad se laudis aut gloriæ parte deriuatâ. Exinde ergo (vt vel nominis ferebat notio) orbi inflammando quasi nouus CHRISTI miles Ignatius, cum humani generis hoste strenuè manum conferere, animarum prædas agere, proposito libello (quem Spirituales Exercitationes inscripsit) socios conquirere, exercitationibus excolere, militiæ huius disciplinâ imbuere, aciem instruere, mundum denique vniuersum quaquâ posset Dei vnus imperio subiugare. Quod successu tam felici perfecit, vt cum emeritis stipendiis à cælesti illo Imperatore honestissimam missionem obtinuit, è vitæ statione euocatus, victricia Christianæ Fidei pietatisque signa, non per Europam tantùm, deuictis passim hæresibus, expugnatisque vitiiis, verùm etiam per Africam atque Asiam, & extremas Orientis Occidentisque Indias, impiis Gentilium sublati superstitionibus, à laureatis suis militibus vndique circumferri conspexerit. Nimirum istud erat, allatum de cælo Imperatorium IESV Labarum agnoscere, & sub eodem nauiter fortiterque depugnare. Agite nunc, & quod potestis optimo iure, deprædicare istud Constantino conspicuum signum. At ego potius collaudandum assero, quod adspèctabile fuisse videtur Ignatio. Istud eminus in cælo, hoc cominus in terrâ: istud aliquâ diei & noctis parte, hoc (vt mihi non vno argumento confici posse videtur) noctu & interdium continenter octiduum: istud de Maxentio, hoc triumpho de immanissimo cacodæmone agendi prænuntium: istud denique effigiem prætulit crucis, hoc ipsum potius Saluatorem victricia crucis suæ insignia præferentem. Hoc ergo vexillum curæ fideique nostræ concreditum est, ad huius custodiam sacramento adacti sumus.

Audistis, ni fallor, aliquando de Lutheri Caluiniq̄ue antesignanis ac prodromis, qui è Gallia latebris erumpentes, succenturiatos cacodæmoni milites se ipsi nuncupabant: nec alterius imperium aut vexillum accipiebant quàm cacodæmonis, eiq̄ue tertio quoque verbo se deuocabant. Hic enim istiusmodi perditissimorum hominum erat sermo, hæc impia tessera: quâ ad incredibilem animarum stragem edendam diabolicâ malitiâ atque nequitia identidem utebantur. Neque ab hac execrandâ dæmonis compellatione multùm abludivit illa Christianæ Reipublicæ perniciæ Lutherus, quando & dicta omnia & scripta sua isto execrando nomine velut sale rebus omnibus condiendis, inspergit, & (tamquam si velato capite conceptisque verbis isti se Duci deuouisset) in eo omnem operam industriamque suam ponit, vt numquam à signis eius, cum quo modium salis se comedisset iactabat, abiunctus, in finitibus hominibus exitium adferat sempiternum. Nos autem quo animo erimus? minorne erit aut industria aut sedulitas nostra ad multorum salutem, quàm illorum

M m 2 ad

*Signum
militiæ no-
stræ præ-
stantius,
quàm Con-
stantini.*

*Hæreticis
militiæ
tessera ca-
codæmon.
Franc. Ga-
rass. l. 7.
sect. 8. citus
Arnoldum
Feronium.*

ad communem perniciem? Nonne insignis erit ignominia nostra atque perfidia, si deuotionis nostræ immemores vel latum vnguem à vexillo disceserimus? non illo pseudoSoteris Antiochi, cui perperam cum suo pentalphâ commentitiam salutem inscripserat, à Magni Alexandri genio, vt somniarat, commonitus; sed vnici verique Soteris IESV, qui sese iussu Patris æterni, apertis quinque corporis sui vulneribus, vt totidem sempiternæ salutis initiis, mysterij plenum exhibuit pentalpha. Quò fortè in diuino illo Canticorum Epithalamio, solers alludens Sponsa, iuxta interpretationem Hebræam apposuit accinebat: VEXILLVM EIVS SVPER ME CHARITAS.

Pierius Valerian. l. 47. Hieroglyph.

Cant. 2. 4. Charitas CHRISTI vexillum nobilissimum. Cornelius à Lapide Numer. c. 3. v. 2.

Otryadis generositas. Plutarchus in Parall.

CHRISTVS in crucem actus nobis pro trophæo. Matth. 26. 56.

Ioannis 19. 19. CHRISTO anima nostra & vita debetur.

Fuerint sanè Israelitarum ex Ægypto mouentium non varia magis, quàm egregia signa: alia leonis, alia bouis, alia hominis, alia aquilæ hieroglyphicâ specie depicta, quibus à tergo, à fronte, à lateribus sanctissimi Tabernaculi, religiosæ vbique populi excubiæ suis quæque locis definitæ constabant. Duxerint ornatè politeque singula colores suos, à sacris illis margaritis, quas sacrosanctæ instar bullæ, pectore suo velut sacratio, Pontifex maximus circumferbat. Hisce nihilominus posthabitis, vnicum præconiis efferebat Sponsa: VEXILLVM EIVS SVPER ME CHARITAS. De fortissimo Spartanorum Duce Otryadè prodidit Plutarchus, quòd extremam belli aleam cum Argiuis expertus, plerisque suorum trucidatis, ipse quoque vulneribus propè confectus, adeoque demortua inter cadauera depositus, tamen exsuscitato rursus spiritu, in hastæ commodum adiacentis fragmentum se crexerit: eo nixus, ad hostium occisorum corpora perreperit, disiecta passim eorundem scuta armaque collegerit: è quibus inexpectatum Ioui ponens trophæum, proprioque sanguine, non secus ac victor inscribens, victoriam sibi suisque & plebem agri possessionem, de quâ erat concertatio, asseruerit. At certè nobilius est Imperatoris nostri trophæum: qui suis omnibus tamquam profligatis (namque omnes, relicto eo, fugerunt) ipse demum exquisitissimis dilaceratus tormentis, tandemque ignominiosissimam actus in crucem, tribus quatuorve trabalibus manus ac pedes transuerberatus clauis, spinis caput transfixus, exhaustus sanguine, defectus viribus, se ipse diuinissimum prorsus constituit trophæum, proprio cruore Deo Patri dedicatum: & quidem tam manifesto triumpho splendore, vt vel inuitis hostibus hanc triumphalem extorserit inscriptionem, IESVS Nazarenus Rex Iudæorum? Et erit qui animam suam tanto labore atque impendio emptam, Deo vindicatum, per summum scelus suffuretur denuò? qui se Domino suo ereptum, iniquissimis prædonibus atque tyrannis aut mundo, aut carni, aut dæmoni spontaneo tradat mancipio? quin potius vnâ mente ac voce conclamemus omnes: VEXILLVM EIVS SVPER ME CHARITAS. Quemadmodum enim si bello quispiam arcem expugnauerit, confestim vexillo suo imposto, æquè vt iniectâ manu, vel posito pede, suam sibi rectè vendicat: ita Liberator noster, hominum omnium, nostrumque in primis, animas victrice morte suâ dæmonis potestati subtractas, triumphali itidem amoris sui labaro ritè sub ditionem suam redegit. Vnde generosam istam

istam veramque ex heroico Pauli pectore depromptam habemus vocem: *Pro omnibus mortuus est CHRISTVS, vt, & qui viuunt, iam non sibi viuunt, sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit.* Quamobrem nonne merito sub hoc vexillo assidui excubemus, strenui dimicemus, infracti perseueremus? Coeant alij in societatem ad pretiosas quascunque merces ab extremo orbe aduehendas, alij ad insanam aliquam substructionem molendam, alij ad honorum fumos aucupandos, alij vt carnis voluptates consecrentur, alij denique aliam ob causam; nobis non alius praefigatur scopus, quam sub militaribus IESV signis stipendia facere, nec animam tantum propriae, sed ceterorum etiam omnium, quoad fieri poterit, lucris imminere. Deus immortalis! quantus hic operae fructus? quam amplum lautumque stipendium? Quis enim immortalis animae nobilitatem ac pretium fatis pro dignitate poterit exaggerare? Haec est enim pretiosissimus Dei thesaurus, diuinæ Maiestatis thronus, microcosmi nostri caelum, inestimabile naturae margaritum, beatarum mentium socii, sponsa dotali caeli Regno beanda, filia hereditate donanda, Regina bonorum omnium possessione cumulanda. haec illa numeris omnibus absolutissima effigies, Coe Apellis Venere, eburneaeque Phidiae Mineruam longè nobilior, quam à tartareo incendio vel maximè vindicatam ac seruatam supremus voluit Artifex. haec illa venustissima Rachel, cuius gratiam, non quatuordecim tantum anni, sed tres & triginta, perpetuis laboribus & cruciatibus exantlati, vix paucorum instat fuere dierum, praeter amoris magnitudine. haec denique, quae se praeter ceteris rebus creatis Deo curae & cordi esse in Canticis deprædicat, dum ait: *Vexillum eius super me charitas.* O vexillum nullis militaribus signis conferendum! diuini amoris magnificentissimum trophaeum! non (vt illa Romanorum labara) oleo superstitioso delibutum, aut rubricam vulgari tinctum; sed pretiosissimo Seruatoris nostri sanguine purpuratum. Et erit aliquis ex hac illustrissimam IESV cohortem tam vecors, qui nobilissimum illud signum nefariis inferorum praedatoribus velut spoliū exponat, & quasi è manibus sibi effringi patiatur? Sanè signiferum illum, Variam clade, in sanguinolentam paludem media inter cadauera reconditum delituisse accepimus, ne in hostium potestatem Romana veniret aquila, quam intra balthei sui latebras abdiderat. Nec minus gloriae consecutus est ille, qui, commissa apud Thrasymenum pugna, vt aquilam item hostium direptioni subduceret, quam terram alioue non ignobili ausu occultare frustra tentarat; tandem subitis inimicorum obrutus telis, cadente corpore solerter obtexit, ne mortuus magis quam viuus suis partibus defuisse videretur. Imò nec defuit posterioribus hisce bellis, qui Atrilij Romani & Cynægiri Atheniensis æmulus, abscissa dexteram, quam vexillum gestabat, è vestigio idem laeuam apprehenderet: eaque rursus amputata, pertinaci dentium morfu ita validè arripere, vt non nisi vnâ cum capite poneret. Deus immortalis! quantus hic ardor animi ad vexillum ab iniuriis hostiumque potestate vindicandum! Neque absimiles heroas in Ecclesiae castris nostraeque militiae comperio. Quid enim aliud Apostolos, & Apostolicos viros, & in iis Xauerios, Criminales, Siluerias, Aquauiuas, Spinolas,

2. Corinth.
5. 15.Anima-
rum lu-
crum ma-
ximum.Anima-
rum cura
maxima
habenda.

Florus lib. 4

Sil. Ital.
lib. 6.

las, Barzæos, Anchietas, aliosque nostrorum quamplurimos in remotissimas egit regiones toto orbe diffitas? quid enavigare coëgit maria vastissima, turbinibus agitata, fluctibus concita, tempestatibus horrida, piratis infesta, scopulis, vadis, naufragiis formidanda? quid terras penetrare frigore rigidas, calore feruentes, sterilitate damnatas, nullaque re magis quam egestate nobiles? quid, inquam, illos exstimulavit ad excolendas nationes moribus incultas, crudelitate barbaras, diritate atque immanitate terribissimas? Non aliud sanè, quam quòd ubicumque inaudierant animas exstare, Dei imagine quasi vexillo insignitas, eòdem sibi contendendum esse statuerent. quibus quibus intolerandum videbatur, tot illustrissimas quasi Sionis arces à dirissimis tyrannis subactas, victricia dæmonis vitiorumque præferre insignia, ad cælestis Imperatoris iniuriam indignissimumque contemptum. Agite nunc generosa pectora, quibus pro Imperatorio ac principe signo datum I E S V Labarum: state pro gloriâ Principis vestri, eique vindicias parate. Nullusne erit Ioab, qui cæcos & claudos, coniuratos Davidis irrisores, è summis Sionis arcis propugnaculis exterminet? nullus diuini honoris zelo flagrabit Mathathias, qui idola isthæc non infidelitatis modò, sed & avaritiæ, & ambitionis, & arrogantiæ, conuellat atque disturbet? At saltem pereuntium tot animarum vos tangat miseratio, quas ab interitu sempiterno vindicasse, opus est humano maius, atque ad eò diuinorum omnium diuinissimum. Viderit sanè diem nullum lætiores Probus, quam illum, quo adhuc miles, in publicâ concione ab Aureliano Cæsare coronâ ciuicâ donatus, hocce præclarum audiit elogium: *Suscipe, Probe, præmia pro Republicâ: suscipe coronam ciuicam pro parente.* Dixit etiam magnus Africæ domitor Scipio, *Malle se unum ciuem seruare, quam mille hostes occidere.* Præulerint alij coronam querneam auream atque gemmeam, eamque Imperatorij palatij valuis vt præcipuam partem Maiestatis ac gloriæ suæ affixerint, vt hoc indicio patriæ Patres haberentur. Nihilominus istud ego meritò contendam semper atque conficiam, humanas animas, æterno exitio ereptas, æternâ salute donatas, cælo ciues asserere; longè amplioris esse laudis atque victoriæ: tantumque præstare ceteris, quantum anima corpori, vita immortalis mortali, gloria sempiterna caducæ, cælum ipsum terræ noscitur antecellere.

*Animas
ab interitu
vindicare
maxima
gloria.
Vopiscus in
Probo.*

*Capitol. in
Anton. Pio.*

*Maiorum
exempla
nos exci-
tent.*

Quæ cum ita sint, quid est cur non strenui atque alacres sequamur ac persequamur vexillum illud, à quo nec ipse terræ cælique Monarcha vniquam censeri voluit abfuisse? quod imagine suâ decorauit, cruore suo consignauit, perpetuum denique triumphus sui dedicauit consecrauitque trophæum: vexillum, inquam, illo Constantini Magni longè nobiliter atque præstantius, à supremo Imperatore I E S V, militiæ nostræ, non sine singulari prodigio atque auspicio exhibitum: cui incorruptâ semper fide inuictâque constantiâ coniunctissimus adhæsit Dux noster Ignatius: istud denique vexillum, quod tot commilitones nostri, nobilissimæ gloriosissimæque animæ, omni Romano signifero gloriosius sunt tutati. O vtinam è cæli Prytaneo in conspectum nostrum se darent tot emeriti militiæ nostræ heroës, qui triumphantes ob seruatum propa-

propagatumque istud Dei signum, quasi igneis Eliae quadrigis in caeleste Capitolium sunt inuecti! Iam forderent Romanæ fortitudinis miracula Scævæ & Scævolæ, vel cum solis Iaponiæ Martyribus compositi: vbi tot noui Machabæi, tot noui Laurentij atque Vincentij, tot noui Stephani & Sebastiani, tot Victores atque Mauritiij; quorum laudatissima trophæa, nobis potius ignauia excutiant somnum, quam illa Miltiadis Themistocli. vbi tot indefessi præcones atque oratores, qui nobis adhuc in acie versantibus nocte dieque istud celestina inculcent, quod illustris Martyr Ioannes Godoius, à tirocinij sui non inglorio Præfecto altè imbibitum, quadraginta Sociis in Brasilo mari pro CHRISTO certantibus accinebat: *Ne degeneremus à præcelsis cogitationibus filiorum Dei.* Utinam, inquam, inuictissimos istos audiamus Athletas è cæli prætorio conclamantes: *A vexillo ne absis.* Quid conclamantes dico? inò iam pelle suâ, quam grauissimos inter labores, difficillima inter certamina, crudelissima inter tormenta, libentes alacresque posuerunt, sanctius nobis tympanum, quam olium Zisca, testamento legantes, quo illud perpetuè nobis insonent: *A vexillo ne absis.* Hoc ossibus suis quasi tibiis ac tubis, omnibus nobis præcinere peruelint: *A vexillo ne absis.* Hoc sanguine suo cordibus nostris inscribant: *A vexillo IESV ne absis.* Sed superuacua videri potest aut mea aut cuiusquam commilitonis exhortatio: vnum addo quod nobis merito sit instar omnium. Hoc ipse Imperator IESVS, toto corpore suo sacratissimo in cruce instar tympani extenso, hoc luxatis ac dinumeratis ossibus omnibus, quasi iam totidem buccinis & tubis, nobis intonuit, intonatque etiamnum: hoc ad extremum cruore suo præciosissimo animis nostris inscribit: *A vexillo ne absis.*

Elo-